

זוהר הקדוש

חלק שני, דף פח ע"א - פט ע"א

עם פירוש

אזר יקר

להרמ"ק ז"ל

פרשת יתרו סימן טו . כרך ח עמ' ריט - רכו

מוגה וערוך מחדש עם הוספות רבות

מאמר שמיני . שבט תשפ"ד

. רזי סעודות השבת .

פתח דבר

בס"ד ניתן בזה הקונטרס השמיני מתורתו של הרמ"ק ז"ל, הכולל את פירושו למאמר הנודע שבזהר פרשת יתרו, המבאר את טעמי וסודות סעודת השבת ועוד עניינים יסודיים במעלת השבת, אשר רבינו מרבה להזכירו בכתביו עשרות פעמים. ואף בין חסידים ואנשי מעשה התקבל המנהג (ע"פ ספר 'אור הישר' וסידור היעב"ץ ז"ל) לאמרו בשלשת הסעודות.

במאמר זה ניכרת מלאכתו וחכמתו של רבינו המחבר ז"ל להפליא, בביאור דעות חכמי הזוהר לפרטיהן. ועוד, שהרי בשטחיות נראה שסוף חלק ב' וכל חלק ג' של המאמר כוללים כמה מאמרים בלי קשר ביניהם (וכן בסידורים פוצל חלק זה בין סעודת היום וסעודה שלישית), אך לפי ביאור רבינו יוצא שכולו מאמר אחד בנוי ומקושר היטב, בהמשך למתבאר קודם לכן במעלת השבת וסעודותיה.

לתועלת הלומדים חילקנו את המאמר למספר סעיפים וזה תוכנם: א, הדעות השונות בין חכמי הזוהר על טעמי הסעודות וסדרן (עמ' ג). ב, תשובת הרשב"י לשאלת רבי אלעזר בנו, בה באר באריכות את

סדר הסעודות, והמסתעף (עמ' טז). ג, חמש מעלות ביום השבת וביאורן (עמ' כג). עוד הוספנו שלשה מאמרים מרבינו הרמ"ק ז"ל, המשלימים את ענייני המאמר דנן, ואינם אלא טיפה מן הים.

נוסח הזהר והפירוש הוגהו בדקדוק, מכתב היד שבמודנה הנעתק מכת"י רבינו המחבר, עם השוואות לספר אור החמה שליטת קטעים ממנו. הפירוש נערך בשימת לב רבה, בצורה מיוחדת המאירה את הלימוד, עם פיסוק מדויק ומעלות נוספות. לשון הזהר הוגהה מכתבי יד קדומים (שיפורטו במקום אחר בע"ה), אשר לאחר עמל רב נתברר כי נוסחתם היא שהיתה לעיני רבינו המחבר ז"ל. שינויי הנוסח הוצבו בהערות בסוף הקונטרס, והן מסומנות במספרים ולא באותיות.

גם במאמר זה זכינו לעינו הטובה של הרה"ח ר' אליעזר חשין שליט"א, שהעמיד לרשותנו את תצלום כתה"י, ועמל רבות בעריכתו והגהתו, בבירור וליבון כל אות ותג, ועוד הוסיף ציונים ומקורות רבים לעניינים הנידונים.

*

תועלות רבות יש בלימוד תורתו של רבינו ופירושו על ספר הזוהר, מלבד היותו קולע אל השערה ומפרש נאמן. ומתוכן שתיים הן העיקריות שאליהן צריך הלומד לשים לבו, ובמרוצת הזמן יקנה אותן בקנין נפש: הראשונה, היא דקדוקו של רבינו בכל תיבה ואות, שאין בהן יתיר וכפיל, חסיר או סתיר, והנחתו שכל ביטוי ומאמר בזהר מכוונים להפליא ומטרתם לבטא עוד עומק ודגש בסוגיא הנידונה (ושיטת עיון זו מורשה מבית רבו כמהר"ר שלמה אלקבץ זלה"ה באה לו, ע"פ שיטת עיון התלמוד של רבי יצחק קנפנטון ז"ל, כמ"ש במ"א). והשניה היא, המסקנות אותן דלה רבינו מהעיון בלשון הזוהר, עד שאפשר להקשות מהכא להתם ולתרץ וליישב וכו', כשם שהוציאו חכמי הגמרא פסקי הלכות מיסודות ע"פ העיון במשניות.

ישראל בן פייגא יהודית פוגל

לכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות לדוא"ל וטל' f0548475239@gmail.com.

[א]

זכור את יום השבת לקדשו.

רבי יצחק אומר, פתיב (בראשית ב ג) ויברך אלהים את יום השביעי, וכתוב במין¹ (שמות טז כו) ששתי ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו, כיון דלא משתפחי ביה מזוני, מה ברכתא אשתכח ביה. אלא הכי תאנא, כל ברכאן דלעילא ותתא, ביומא שביעאה תליין.

רבי יצחק מתניתא נקיט בדיה², כאומר² (להלן) תאנא אמאי לא אשתכח מנא וכו', והוקשה לו, כי בעל התוספתא הכריח ענין ברכת ששת ימי חול מיום שבת - מהכרח שאין מן יורד לישראל ולכן פסק ד' בעי לסדרא' וכו'. ואין זה הכרח כל עיקר, שהטעם שלא היה יורד מן לישראל כתיב בקרא בהדיא (שמות טז כט) 'ראו כי ה' נתן לכם השבת' וכו', הרי דמשום אסורא דשבתא נגע בה, ואם כן אין זה הכרח. לזה לא הקשה כמו שהקשה בעל התוספתא, אלא רמי קראי ואמר כיון דלא משתכחי מזוני מה ברכתא אשתכח ביה, שאין להכחיש אומרו 'ויברך אלהים את יום השביעי', ואחר שאין ברכת היום במזונות לאיזו סבה שיהיה, נראה שיש בו ברכה אחרת, ואם כן איזו היא ברכתו.

ולחכי מתרץ אלא הכי תאנא וכו'. וסוד הענין, כי בימי החול העולם נזון ע"י מלאך שליח הוא מטטרו³, שהוא כלול ששת ימי החול כדפי' בספ"ר שער אבי"ע (שער טז פרק ד-ה-ו). וביום שבת, השכינה מאירה בעולם, ואין העולם נזון ע"י מלאך, אלא ע"י השכינה בהיותה מתלבשת בלבושין דבריאה שהם לבושין דשבת ויום טוב, מה שאין כן בימי החול ששכינה מתלבשת בלבושין דיצירה, כדפי' שם בארוכה בשער הנזכר (פרק א)⁴. והנה להיות ששפע

¹ היינו הבריייתא המובאת להלן בהמשך דברי רבי יצחק, ורבינו מכנה אותה בשם 'תוספתא' ו'מתניתא'. ומפרש רבינו שגם רבי יצחק וגם התוספתא מלמדים שניהם ענין אחד, והוא ברכת ששת ימי החול מיום שבת, אלא שכל אחד מהם למדו באופן אחר, ולעולם גם ר' יצחק סבירא ליה כמסקנת התוספתא ד'בעי לסדרא פתוריה'.

² 'אמאי לא אשתכח מנא ביומא שביעאה'.

³ זו"ל שם: ועשר דיצירה הוא הנהגת העולם על ידי שר העולם שהוא הנקרא נער מטטרו³. והנה ההנהגה בעולם על ידו לא חוייבה אם לא ביומין דחול כאשר יתבאר, או בימי הגלות כאשר יתבאר. אמנם בבריאה הוכרח, עד שהרשב"י ע"ה אמר שהם לבושים דימים טובים ושבתות. והענין, כי ביום טוב או בשבת יתגלה האור העליון בלי לבוש, בלי אמצעי, אלא הוא הוא בעצמו על ידי הבריאה, ואז נאמר על זה הענין שהקב"ה לובש בגדי מלכות, בגדי שבתות וימים טובים. אבל כאשר עוד יצטרך האור של בריאה להתלבש באור של יצירה, אז נאמר שהמלך

גשמי אי אפשר אלא ע"י לכושין דיצירה שהם קרובים אל העשיה כדפי' שם (ובפרק ט), לכן אין שפע גשמי ביום שבת. אמנם שפעו רוחני, מזון הנפשות, והיינו שהששה כולם יונקים מהנקודה האמצעית, ושואבים ממנה מזון רוחני כדי להגשימו ולהשפיעו³ אל התחתונים איש יומו. ונמשך מזה, כי אדרבה חסר ביום שבת אל הגשמיים מזונם. והוא הטעם אל ביטול החצונים, מפני שהם אינם ניוונים מפנימיות הקדושה אלא ממה שנשפע להם מן המלאכים, דהיינו ששת ימי חול. עולם היצירה, וביום שבת שאין העולם נזון ע"י היצירה, ואין שפע גשמי נשפע לחוץ, נמצא שאין מזון לחצונים והם מתבטלים. אמנם ישראל קדושים הם ורוחניים, אדרבה ביום שבת הם מקבלים שפע ומזון לכל ששה ימים, כמוהם כמלאכי עליון, ולכן כמו ש'ששה ימי החול' דאינון יומין דמטטרו"ן - שובתים מהשפעה והם מקבלים לכל הימים, כן ישראל הם מקבלים מיום שבת, מתוך הקדושה, והם שוים אל המלאכים. ואינם מקבלים בימי החול מהם, שהרי קבלו מיום שבת שפע וברכה לכל ימי המעשה. ובזה הוא הוראה גמורה שהם תחת קדושתו של מלך מלכי המלכים, ולא תחת קדושת המלאכים.

וזה היא כוונת רבי יצחק בדבריו באומרו **תאנא, כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין**. כדפי' שששת ימי המעשה הם מקבלים מיום שבת, שהיא הנקודה האמצעית - המקיימת כל ששה קצוות, כדפי' בספ"ר בשער השערים (שער יג פרק ח). ולכך עם היות שאין ברכות תחתונות נשפעות בו ביום, אדרבה הוא לסבה שכולם תלויים ביום שבת, והקצוות חוזרים אל נקודתם האמצעית לקבל כדי להשפיעם⁴. ונמצא לפי זה, היות יום שבת - שהיא הנקודה היושבת בחלל שש קצוות - מקור הברכות אל ששה קצוות כדפי'.

לבוש לבושי החול. ולא לשלול שאינו לבוש לבושים דשבת מבפנים, אלא כל עוד שאין ההארה על ידי הלבושים הפנימיים אלא על ידי החצוניים, יקרא שהוא לבוש בגדי חול. המשל בזה אל המלך שילבש בגדי חופש ורקמה וממעל למדיו מדו בד, הנה יאמר על המלך שהוא לבוש בגדי חול, שהראותו אל פני עבדיו הוא בלבוש בדים כאחד מן הגולים. וכאשר האצילות יאיר אור זך בלי אמצעות היצירה, אלא על ידי הבריאה שהוא הכרח לעצמות האור וחולשת הנשמות בעולם השפל, אז נאמר שהוא לבוש לבושי יום טוב ושבת ובגדי חופש וחירות. וכאשר עוד תתלבש הבריאה ביצירה, יאמר שלבש בגדי גלות ועבדות, אחר שאור הנמשך אלינו הוא על ידי הגלות והעבד.

³ מהמלאכים.

⁴ להשפיע לתחתונים.

⁵ כתב רבינו בפ' בשלח (כרך ח עמ' פב): ולזה יום שבת הוא יום השביעי הכולל כל הימים, והימים - ענפים, שואבים מיום השביעי שבו מושרשים כל הענפים, ואין שפע ולא מזון ל'ימים אלא מה ששואבים מיום שבת, שורש הימים כולם. ולזה, כמו שיום שביעי קדושתו דקה ורוחנית, כן אכלו ושפעו דק ורוחני, אינו נגשם ולא מתעבה, ולכך אין מן יורד ביום שבת, שהיאך יתעבה ויתגשם המנוחה הרוחנית הדקה. אמנם כל יום ויום שפעו מתעבה והיה מתגשם ומתגלה, ולזה היה המן נמצא בכל יום ויום ולא היה נמצא ביום שבת. אמנם אותו השפע שנתעבה ונתגלה בכל יום ויום, אינו אלא ממה שקבלו הימים מרוחניות יום שבת הכולל כל הימים.

וְתֵאנָא, אַמַּאי לָא אֶשְׁתַּכַּח מִנָּא בְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה, מְשֻׁם דְּהָהוּא
יּוֹמָא מִתְבָּרְכָאן מִינֵיהּ כָּל שְׁתָּא יּוֹמִין עֲלָאִין, וְכָל חַד וְחַד יְחִיב
מְזוּנִיהּ לְתַתָּא כָּל חַד בְּיוֹמוֹי, מֵהָהוּא בִּרְכָה דְּמִתְבָּרְכָאן בְּיוֹמָא
שְׁבִיעָאָה.

ותאנא אמאי וכו' משום דההוא יומא וכו' . כדפי' כי ששה קצוות מקבלים מנקודה
אמצעית . יום השבת. והיינו 'ויברך אלהים את יום השביעי' דכתב רחמנא, שהוא מקור
הברכות לכל ששה ימים, וששה ימים הם המשפיעים 'עולם תחתון כל איש יומו, וזהו שאמר
וכל חד וחד יחיב מזוניה לתתא כל חד ביומוי. ועם כל זה עיקר ברכה מיום שבת הוא,
שאפילו מה שמשפיע - הוא מה שקבל מיום שבת, וזהו שאמר מההוא ברכה וכו'.

ובגניי כד, מאן דאיהו בדרגא דמהימנותא, בעי לסדרא פתוריה
בליליא דשפּתא, בגין דיתברך פתוריה כל אינון שְׁתָּא יּוֹמִין.
דהא בההוא זמנא אזדמן ברכה לאתברכא כָּל שְׁתָּא יּוֹמִין
דשפּתא, וברכתא לָא אֶשְׁתַּכַּח בפתורא ריקניא, ועל כד בעי
לסדרא פתוריה בליליא דשפּתא בנהמא ובמזוני.

ובגניי כך וכו' מאן דאיהו בדרגא וכו' . פירוש, דווקא בני ישראל קדושים שהם מצד
האצילות, 'בני מהימנותא', בעו לסדרא וכו', כדי לקבל מתוך אור דק ברכת שבת, אור
הקדושה מיום שבת - פרנסתן של ישראל שנקראים 'רעיתי' (שיר השירים ה ב). ונמצאו כמוהם
כימי החול שהם ימי מטטרו"ן - מקבלים מצד המקור. וכאשר יבאו ימי החול - אינם צריכים
לקבל מהם, שכבר קבלו ברכה ממקום קבלתם, וזהו שאמר בגין דיתברך פתוריה כל
אינון שיתא יומין, דהא בההוא זמנא אזדמן ברכה וכו', ולכן הם מקבלים בשוה
ממקום קבלת 'ששה ימים', ולא יצטרכו לקבל מששה ימים.^ט

^י לעולם התחתון.

^ח אולי הכוונה לרע"מ פר' צו לג ע"ב, 'לית רעיתי אלא פרנסתי', ויש ללמוד משם שגם פרנסתן של ישראל
נעלית היא מסתם פרנסה גשמית. וראה באילת אהבים למהר"ש אלקבץ פרק ב פסוק י.

^ט וראה בדברי רבינו באור יקר פרשת נח סימן כג, ההקדמה החמישית (כרך ד עמ' קב, וכאן מוגה מכת"ק) שם
מבאר את ענין ראש חודש, ומסיים: מה שאין כן בשבת שקדושתם רבה והם [- ששת ימי המעשה] בטלים
ממלאכתם, ואפילו השרים המופקדים על מלאכת העולם אינם עוסקים בה, כי כולם שובתים והולכים כל היום
ליטול מזונם והספקתם לכל הששה ימים, ואז הם יונקים מה שישפיעו כל הששה ימים, ובששה ימים ישפיעו

וברכתא לא אשתכח וכו'. כמו שפירשו⁵ לעיל סימן [יד (וזהר ח"ב פז ע"ב, באור יקר כרך ח עמ' ריח ד"ה אסיר ליה)], והארכתני בטעמו של דבר בספ"ר בשער מזהות והנהגה (שער ח פרק כ').

ואומרו **בליליא** . לא שאין חייב בשלשה סעודות, אלא שאין הענין אלא כדי לקבל וכו' כדפי', וכיון שנכנס שבת ובאה מנוחה, ושולחנו ערוך ונתברכו מזונותיו, שוב אין צריך לענין זה עוד עריכת שולחן. ולהאי טעמא קאמר **ליליא דשבתא**, אבל שלשה סעודות באתרייהו קיימי.

רבי יצחק אומר, ואפילו ביומא דשבתא נמי.

רבי יצחק אומר . פליג אתנא דמייתי, ואמר שגם צריך לערוך שולחנו ביום שבת. כיון שאין להכחיש שיום ולילה - הם מדת יום ומדת לילה, ולא ישתנו באורם והשפעתם, ואחר שקבלנו בלילה מברכות של מדת לילה, צריך עוד שנקבל מברכת מדת יום שהיא ברכה יותר עליונה, וזהו שאמר **ואפילו ביומא דשבתא נמי**.

וטעמא דקרא קאמר שאין מן נמצא מפני חילול שבת⁶ - היינו לענין הכאה אל המחנה, ולכך אין טעם זה⁷ נזכר אלא אחר אומרו (פסוק כז) 'יצאו⁶ מן העם'. אבל קודם לכן (בפסוק כו) אמר 'שבת לא יהיה בו' כדפירשנו פירושו 'לא יהיה בו' ממש, מפני שבשבת [בא] שפע רוחני כדפי'.

בעולם המעשה. וישראל אינם תחת ממשלתם, אלא גם הם יסדרו שולחנם לינק השפעתם מהקדושה העליונה לכל השבת כולו, וכן פירשו בזה פרשת יתרו. וזה טעם סידור השולחן בליל שבת, להראות שאין אנו תחת השרים, אלא יונקים מהקדושה עצמה, וכמו שהם שובתים ממלאכה לינק - כך אנו שובתים, להיותנו יונקים מלמעלה. ולפיכך כמו שאור הספירות מאיר בהם - כן מאיר בנו, והיינו נשמה דאצילות שהיא תוספת נשמה דשבת, וכמו שהארכתני בזה בההוא עובדא דסבא סי' [ד (אור יקר כרך כא עמ' יח-ט)]. ולכך גוי ששבת חייב מיתה (סנהדרין נח ע"ב), מפני שדמה שהקליפות גם כן בכלל השרים לינק מן הקדושה, ואינו, שאין להם חלק בשבת כלל. ולכך אין שעיר בשבת כמו בשאר הימים, מפני שאין צריך לתת חלק לקליפות. ולזה אמר הכתוב (ישעיה א יד) 'חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי', ואלו 'שבתכם' לא כתיב (וזהר יתרו דף פח ע"ב), משום דשבת אין בהם קליפות כלל, ואינם יונקים משפעו ואורו המתגלה, ואדרבה יש בהם הבדלה. וזהו שאנו אומרים בתפלה: ולא הנחלתו מלכנו לעובדי פסילים - שהם הקליפות, גם במנוחתו לא ישכנו ערלים. אמנם שוכנים במנוחתו; ראשונה, ישראל - שהם היושבים ראשונה במלכות. ושנית, ששת ימי המעשה הנזכרים. ושלישית, כל השרים המופקדים על המעשה, שהם המופקדים על ענייני העולם, היסודות, והמשפחות לחיה ולבהמה ולעופות, שהם יונקים מששת ימי המעשה והם מופקדים על מעשה בראשית, שרי האש, שרי המים, שרי הרוח, שרי הארץ, שרי המורכבים מהם. (ועי' עוד שם בארוכה בהקדמה הרביעית והשישית).

⁷ וזה לשונו: והענין הזה הוא כי אין אור האצילות מתגלה בלי שיהיה לו תיק להגנו בו, והנה בהיות שאין תיק ומכון בעולם הזה להגנו בו, הוכרח להעלות, ואין שפע יורד כדי מזון התחתונים, ולכן אין האור מתגלה במלכות אלא כדי מזונה. אמנם כשיש בעולם הזה תיק ומכון להתעלם בו האור היורד והשופע, אז האור מתגלה ונראה והשפע יורד אל המלכות בשופע, כדי שיונו התחתונים ויתענגו על רוב שלום. עכ"ל.

**רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, בָּעֵי לְאַתְעֲנָא בְּהַאי יוֹמָא, וּלְמִיכָל תִּלְתָּ
סְעוּדָתִי בְּשַׁבְּתָא, בְּגִין דִּישְׁתַּכַּח שְׁבָעָא וְעֵינוּגָא מִהַאי יוֹמָא
בְּעֻלְמָא.**

רבי יהודה פליג אדרכי יצחק, משום דלהאי טעמא - בסדור השולחן לחודיה לסגי, כמו שולחן לחם הפנים - שבעריכתו לכד היה קבלת הברכות, ואין כן לענין שבת, דבעינן 'וקראת לשבת ענג' - שיאכל ממש ויתענג. ולזה פירש, כי טעם אל שלש סעודות הוא שמזון ימי החול הוא קצוב ואין להוסיף, מפני שאינם יכולים להוסיף, שלא בידם טובם. וזהו סוד 'כל מזונותיו של אדם קצובין מראש השנה לראש השנה חוץ משבתות' וכו' (ביצה טז ע"א), והטעם, כי בראש השנה הוא נידון, ואומרים: ינתן ביד ימי החול מזון כך לפלוני, בכל יום ויום מזונו הראוי לו, והמוסיף מיום אחד לחברו - חסר לו, שכבר אכל שפעו וברכתו. אבל ביום שבת שהוא מקור הברכה, אין לו קצבה, שאין קצבה וגבול במקור הברכה, אלא 'מוסיפין לו' אם הוסיף. והטעם, שבחיותו מתענג - הוא משפיע ומוסיף שפע, כפי עינוגו בעולם הזה - כן יושפע עליו מלמעלה.

וזהו אומרו שטעם השובע והעונג בסעודות יתירות וריבוי אכילה - **בגין דישתכח שובעא ועינוגא מהאי יומא**, פירוש, מיום זה ישפיע שפע לשובע לכל ימי השבוע, מה שאין שובע נמצא בששת ימי המעשה כדפי'. וזהו שאמר **בעלמא**, פירוש, בעולם השפל, אפילו בימי חול.

**רַבִּי אָבָא אָמַר, לְאַזְדוּנָא בְּאַיְנוֹן יוֹמִין דְּלַעֲיָלָא, דְּמַתְּבָרְכָא
מִהַאי יוֹמָא.**

ורבי אבא פליג נמי אדרכי יהודה בחדא ומודי ליה בחדא, ופליג אדרכי יצחק בחדא ומודי ליה בחדא.

---

^א היינו מה שהוקשה לר' יצחק בתחלת המאמר בדברי התוספתא, וכמו שכתב רבינו שם, שמענין המן אין להוכיח כלום כיון שפשט הפסוק מורה שמשום איסור שבת הוא. וכאן מיישב רבינו קושיא זו, בכך שבמן ישנם שני פסוקים שונים, ומהראשון מוכח כסברת הברייתא.

^ב 'ראו כי ה' נתן לכם השבת ... שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי'.

^ג ישעיה נח יג.

^ד 'כל מזונותיו של אדם קצובים לו וכו' חוץ מהוצאת שבתות והוצאת יום טוב והוצאת בניו לתלמוד תורה, שאם פחת - פוחתין לו, ואם הוסיף - מוסיפין לו'.

פליג אדרבי יצחק · דלפום טעמיה לא מחייב בג' סעודות, אלא משום טעמא אחרינא^{טו}, ומשום הכי לא קאמר^{טז} אלא 'ואפילו ביומא', משמע לפי דבריו סעודה אחת, יערוך השולחן פעם אחת. ורבי אבא קאמר (להלן עמ' י), דמהאי טעמא נמי בעינן ג' פעמים עריכת שולחן ביום. ועוד, 'דבעי לאתענגא' (להלן עמ' ט), כדפליג עליה רבי יהודה. ומודי ליה בחדא · דודאי 'בעי לסדרא פתוריה' (להלן עמ' י). והיינו חדא דפליג לרבי יהודה · דרבי יהודה לא משמע ליה לפום טעמיה דבעינן הסדרת שולחן, ולרבי אבא נמי בעינן להסדיר. ומודי ליה לרבי יהודה בחדא · דבעי לאתענגא תלת סעודתי כדמפרש ואזיל. וזהו שאמר לאזדווגא באינון [יומיין] דלעילא דמתברכאן מהאי יומא, והיינו כדקאמר רבי יצחק שעם הסדרת השולחן הוא משתווה אל הימים הקדושים הרוחניים המקבלים השפע מן הנקודה האמצעית והוא שוה אליהם, וזהו שאמר לאזדווגא · דהיינו להתחבר אליהם להשתוות עמהם.^{יז}

**וְהָאֵי יוֹמָא מְלֵיא רִישִׁיהּ דְּזַעִיר אֲנַפִּין מְטָלָא דְּנִחִית מְעַתִּיקָא
קְדִישָׁא סְתִימָא דְּכוּלָּא וְאַטִּיל לְחַקְלָא דְּתַפּוּחִין קְדִישִׁין תְּלַת זְמָנִי
מִכַּד עָיִל שִׁבְתָּא.**

והאי יומא וכו' · לתרץ מאי דקשיא ליה לרבי יהודה בדברי רבי יצחק, דאי הכי אמאי בעי שלש סעודות, בסדר השולחן שני פעמים יום ולילה סגי, כדפי' לעיל. לזה השיב, שהם שלשה מיני ברכות מג' מקורות ביום זה, ולכך צריך להסדיר ג' פעמים שולחן, לקבל משלשה מקורות. וזהו שאמר והאי יומא וכו'. והם ג' מקורות; עתיקא קדישא - אריך אנפין כתר עליון, וזעיר אנפין שהוא התפארת מחכמה עד היסוד - שם יה"ו, וחקלא דתפוחין קדישין מלכות - ה', והם ג' סעודות לקבל מג' מקורות אלו.

^{טו} ראה בהערה יז.

^{טז} רבי יצחק.

^{יז} לסיכום: הנה הנידון כאן אינו על עצם מצות אכילת שלש סעודות בשבת (כלשון רבינו 'אבל שלשה סעודות באתרייהו קיימי'), אלא על עריכת השולחן, שלדברי הברייתא די בעריכת הלילה, ורבי יצחק סבירא ליה 'אפילו ביומא דשבתא נמי'. וכל זה לענין העריכה, אך לאכול צריך ג' פ', מטעם אחר שלא נתבאר כאן. ור' יצחק לא פליג אברייתא אלא בפרט זה של עריכת השולחן, ותו לא. ורבי יהודה ממאן בטעמו של ר' יצחק משום שלפי זה יוצא שאין צורך לאכול כלל, כמו בשולחן לחם הפנים, והרי בשבת מצוה לאכול ואפילו להתענג. ולכן סבירא ליה לר' יהודה דלא בעינן הסדרת השולחן, אלא לאכול ו' לאתענגא'. ולרבי אבא דרך שלישית, שצריך שלש פעמים הן לאתענגא והן לסדרא פתוריה, ובטעם העריכה סבירא ליה כדברי ר' יצחק, אלא שחולק עליו במספרם. ולמעשה, ראה בדברי רבינו פ' תרומה (כרך י עמ' לא): 'ומטעם זה [- דהא לית ברכתא באתר ריקניא] נהגו כל יום שבת - שהוא זמן ההשפעה בדקות - להיות שולחן מסודר יום ולילה תמיד'. וראה את מנהג האר"י ז"ל, בשער התפלה עמ' שצח (שעה"כ דף עב סוע"ד).

ואי תימא⁸, דהכא משמע דביומא דשבתא⁹ מליא לרישיה ואטיל לחקל וכו', ובאדרא (קכח ע"ב, חש"ק שער ג סימן ג, באור יקר כרך כא עמ' רז-ר"ז)¹⁰ משמע דבכל יומא וכו'. אפשר לומר, דמה דקאמר 'בכל יומא' התם, היינו בכל יום שבת. או אפשר, דהתם לא קאמר¹¹ אלא מאריך לזעיר, אמנם מזעיר לחקל ומחקל למטה, אינו אלא ביום שבת.

תלת זמנין מכד עייל שבתא וכו'. • דעת רבי אבא הוא כי בכל שלשה סעודות משפיע אריך ברישא דזעיר, וזעיר לחקל. ועם כל זה אנו מסדרין ג' סעודות כנגד ג' מקורות, עם היות שכל שלשתם משפיעים זה בזה, אפילו בלילה, וזהו שאמר **תלת זמנין מכד עייל - שבתחילת הלילה משפיע ממש אריך לזעיר וזעיר לחקל.** ואנו מסדרין פתורא כנגד שלשה פעמים שמשפיעים שלשה מקורות אלו באלו, סעודה אחת כנגד מקור אחד כדפי'.

בגין דיתברכון כולהו פחדא. ובגין בר נש לאתענגא תלת זמנין אלין, דהא תליא מהימנותא דלעילא¹² בעתיקא קדישא ובזעיר אפין ובחקלא דתפוחין, ובגין בר נש לאתענגא בהו ולמחרי בהו.

בגין דיתברכון כולהו כחדא. • הדר לרישא דקאמר 'לאזדוגא באינון יומין עילאין', ואמר כ"מפני שיתברכו כולם יחד מהמקורות האלו, וזה טעם אל הסדרת השולחן לבד, כאומרו בגין דיתברכון וכו'.

אמנם אין טעם זה מספיק אל היות הסדרת השולחן שלשה פעמים, כי מאחר ששלשתם משפיעים בבת אחת, אם כן יספיק בסעודה אחת. אמנם היות הסדרת השולחן שלשה פעמים טעמו לאתענגא תלתא זמנין אלין, דהא תליא מהימנותא דלעילא וכו', וכיון שתליית הענין בשלשה מקורות, ראוי להיותם שלשה סעודות.

ואגב אורחיה יהיב טעמא אל עונג ואכילה, ואמר **ובגין בר נש לאתענגא תלת זמני, ונקט לישנא דתענוג,** מפני ששלשה מקורות שמחים בסוד השמחה ובסוד ענג שהוא עדן נהר גן, שהוא כתר - עדן, נהר - מחכמה עד היסוד דהיינו תפארת, גן - מלכות. וראוי להתענג

¹¹ לבדו.

¹² וז"ל: ומהאי גולגלתא נטיפ טלא לההוא דלבר, ומלייא לרישיה בכל יומא, דכתיב (שיר ה ב) שראשי נמלא טל. ... ונטיפ ההוא טלא לחקלא דתפוחין קדישין, דהא הוא דכתיב (שמות טז יד) ותעל שכבת הטל.

¹³ ר"ל, התיבות 'בכל יומא' שבאדרא היינו מאריך לזעיר, אמנם המשך דברי האדרא 'ונטיפ' וכו' הוא רק ביום שבת.

¹⁴ שהוא מפני וכו'.

ולשמוח בהם בשמחתם, להראות שמחה וענג עליון. וזהו שאמר ובעי בר נש לאתענגא בהו ולמחדי בהו, מן הטעם הנז'.

ומאן דגרע סעודתא מנייהו, אחזי פגימותא לעילא, ועונשיה דיהוה בר נש סגי.

ומאן דגרע וכו' • הוא הכרח גמור אל כוונתו. כי ממה שאנו רואים שהגורע סעודה הוא פוגם, הנה נראה היות צורך סעודתו שלא לפגום שלשה מקורות עליונים כדפי'.

בגיני כך בעי לסדרא פתוריה תלת זמני מכד עייל שבתא, ולא ישתכח פתוריה ריקניא, ותשרי ברכתא עליה כל¹¹ שאר יומי דשבתא. ובהאי מלה אחזי ותלי מהימנותא דלעילא¹².

בגיני כך בעי לסדרא וכו' • היינו לרמוז אל טעם סדר השולחן שלשה פעמים שלא כדעת התוספתא ודעת רבי יצחק. ואמר מכד עייל שבתא • לרמוז לאפוקי מאן דסבירא ליה (ר' חידקא, שבת קי"ז ע"ב) תלת בר מדלילא. ופירש הטעם ולא ישתכח וכו' • ונעשה שולחנו של אדם כלי לקבל הברכה, ונמצא²² שאר הימים אינו נהנה מיומין דחול, אלא ממה שנשפע עליו בשבת מנקודה אמצעית, והוא שוה ליומי החול ממש כדפי'. ואי תימא, לא להוי ההוא בר נש בברכה, אמאי עונשיה. לזה אמר, כי בזולת שאינו מתברך, עוד קיימא בעונש, משום דבהאי מלה אחזי ותלי מהימנותא, וכשאינו מקיים זה, מורה דלית ליה חולקא במהימנותא עילאה.

רבי שמעון אמר, האי מאן דאשלים תלת סעודתי בשבתא, קלא נפיק ומכרזא עליה (ישעיה נח יד) אז תתענג על ה' • דא סעודתא תדא לקבל עתיקא קדישא דכל קדישין. והרפכתיד על פמתי¹³ ארין • דא סעודתא אחרא¹⁴ לקבל חקלא דתפוחין

²² שבשאר הימים.

קרישין. והאכלתיך נחלת יעקב אביך. דא הוא שלימו דאשתלים בזעיר אנפין.

רבי שמעון אמר וכו' . רבי שמעון פליג עליה דרבי אבא בתרתי; א', פליג עליה בסדר הסעודות, דרבי אבא סבירא ליה סדר הסעודות; אחד עתיקא, ב' זעיר, ג' מטרוניתא. ורבי שמעון סבירא ליה שא' דמטרוניתא, תניינא דעתיקא, תליתאה דזעיר. ומשום הכי פליג עליה עוד בשנית, דרבי אבא סבירא ליה דעתיקא קדישא משפיע בלילה גם כן, והשוה כל הסעודות בערך, משום כדתחלת הלילה עתיקא, כל שכן ביום, והם ג' סעודות נגד ג' מקורות. אמנם רבי שמעון סבירא ליה דבליליא לא נטיף טלא אלא ביום דווקא, ועוד סבירא ליה שכל הסעודות שוות במלכא כאשר נבאר לקמן.

ולהיות ענין הסעודות כמפסוק 'אז תתענג', לכך הכריח משם ואמר האי מאן דאשלים תלתא סעודתי¹⁵ בשבתא, קלא נפיק . ואחר שהכרזה זו מכריזין, אין ספק שיש [בה] רמז אל ענין הסעודות וסדרם. דא סעודתא חדא . אין זה סדר הסעודות, אלא סדרא דקרא נקט, וסדר הסעודות מפרש לקמן. והשתא לא עסיק אלא בסודות הסעודות, וסדרן מפרש לקמיה.

לקבל עתיקא . היינו כתר עליון, ודייק הכי מלישנא דעל ה' - דהיינו כתר, שרוכב על שם בן ארבע כולו - שהוא י' חכמה, ה' בינה, ו' שית ספירן, ה' מלכות. או, שם בן ארבע - בתפארת, ודרך קו האמצעי רוכב עליו הכתר.

והרכבתיך על במותי ארץ וכו' . היינו המלכות. ונקראת שדה תפוחים על שם שהיא יונקת מימין ומשמאל, אודם ולובן, תפוחים - אנפי מלכא (ראה להלן בסמוך), ולכך היא שואבת ויונקת מנצה והוד - שהם במתי ארץ ודאי, ששניהם על גביה¹⁶. והנה אומרו תתענג היינו סוד ענג - עדן נהר גן, כתר חכמה בינה. וכן¹⁷ והרכבתיך . היינו עליית המלכות על במותיה, שהם בימי החול למעלה ממנה, וביום שבת למטה ממנה, כאומרו (ע"פ שמות לא יז) 'אות

¹⁵ דאם בתחלת הלילה משפיע עתיקא, כ"ש וכו'.

¹⁶ נדרש.

¹⁷ רבינו מוסיף ביאור ביחס המלכות, אם יונקת מנו"ה - במתי ארץ, או מחו"ג שעל שמם נקראת חקל תפוחין. ומפרש, שבחול היא יונקת מבמתי ארץ, אך בשבת היא 'על' במתי ארץ, והיינו שמקבלת מחו"ג ונקראת על שמם חקל תפוחין.

היא - ביני ובין בני ישראל' כדפירשו בזהר (רע"מ פנחס רנו ע"א, אור יקר כרך טז ריש עמ' לה)¹². ולכך היא עולה להיותה שדה תפוחים, דהיינו התפוחין - חסד וגבורה עליונות, פנים עליונים, שהם תרין תפוחין עילאין כדפירשו באדרא (קלג ע"ב, חש"ק שער ו סי' ד, באור יקר כרך כא עמ' רצד-רצה) ובהדפסה הישנה כרך כב עמ' לח] ואילך), ואינה יונקת משם אלא כהיותה בין תרין דרועין על נצח והוד.

והאכלתיך נחלת יעקב אביך, דא הוא שלימו וכו' - הענין, כי התפארת הוא יעקב, והוא כלל זעיר אנפין שהוא האצילות מחכמה ולמטה, והיינו שם יהו"ה שבתפארת - דהיינו י' חכמה, ה' בינה, ו' שית ספירן, ה' מלכות. ואמר שלימו דאשתלים - היינו גילוי מצח הרצון שמתגלה מעתיקא לזעיר אנפין, ועל ידו משתלם זעיר אנפין. מפני שהוא גבור בדין החזק, ובשעת המנחה מתעורר הדין, ואז מתגלה מצח הרצון ומבטל הדין ההוא וממתיקו. ומצח הרצון היינו בינה שבכתר שמאיר בבינה עצמה, והיא נמתקת, ומיד הגבורה נמתקת. והיינו שלמותו בשני עניינים; הא', שתגבורת הדין הוא חסרון, ורפיונו - שלמות והמזגה. הב', גילוי אור בינה שבכתר למטה בספירות.

לְקַבְּלֶיהָ בְּעֵי לֹאֲשֻׁלְמָא סְעוּדָתֶיהָ. וּבְעֵי לְאַתְעֵנְגָא בְּכוּלָּהּ סְעוּדָתִי
וּלְמַחְדֵּי בְּכָל חַד וְחַד מִנֵּיהוּ¹³, מְשׁוּם דְּאִיהוּ מְהִימְנוּתָא
שְׁלִימָתָא.

לקבליה בעי לאשלמא וכו' - ירצה, שכל הסעודות הם לפי האמת בתפארת, שהוא יום שבת האמתי, והוא שבת קדש - מחכמה, כדפירשו בפרשת אמור סימן [ד-ה] (דף צד ע"א וע"ב, באור יקר כרך יג עמ' קמב ואילך). ואף אם נאמר סעודה אחת בעתיקא וסעודה אחת במלכות, כל זה הוא בסודם עם התפארת כדמסיק לקמיה. ולזה אמר ולא תענגא בכלהו - פירוש, היות כוונתו בענג - אל כולם ענג אחד, דהיינו פְּנוּת אל התפארת. ועם כל זה מפני היות ג' בחינות, צריך למחדי בכל חד וחד, כי כזה הוא שלימות האצילות, היותם ג' בחינות שהם; עתיקא, מלכא, מטרוניתא, ועם כל זה הם כולם במלכא כדפי'.

¹² וכתב שם רבינו בתוך הדברים: 'ביני ובין בני ישראל' דהיינו בין תפארת ונצח והוד, ירצה, יסוד ומלכות למטה מתפארת, למעלה מנצח והוד, והיינו 'ביני' - [תפארת], 'ובין בני ישראל' - נצח והוד, 'אות היא' - דהיינו אות יסוד, ['היא' שכנינתא] וכו'.

¹³ באור החמה: בהיותם.

וְעַל כֵּן שִׁבְתָּא אֶתְיָקֵר מִכָּל שְׂאָר זְמַנִּין וְחֻגִין, מִשּׁוּם דְּכּוּלָּא בִּיה
אֶשְׁתַּכַּח, וְלֹא אֶשְׁתַּכַּח הָכִי בְּכּוּלָּהּ זְמַנִּין וְחֻגִין.

והכרחי^כ היותם יחד בתפארת, אמר ועל כך שבת אתיקר מכל שאר זמנין וחגין. ואם
כדברי רבי אבא שאין לנו בכל סעודה וסעודה אלא כנגד מקור אחד מג' מקורות, אם כן היה
ראוי שיהיו שוים שבת לכל המועדים, שגם בכל יום טוב ויום טוב מתגלה מעלה אחת
ממעלות האצילות, או חסד או גבורה וכיוצא לפי הזמן. אמנם לדעת רשב"י ניהא, כי הוא
שבת בתפארת מלכא - ייחוד וחבור ג' מדרגות אלו, שהם כלל כל האצילות. ולכן
אתייקר מכל שאר חגין וזמנין משום דכלא אשתכח ביה, מיוחד בכללות אחת
כדפי'. מה שאין כן בשאר המועדים, שאין מתגלה בהם אלא מדרגה¹⁸ אחת לבד, וזהו שאמר
ולא אשתכח הכי וכו'.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, בְּגִינִי כֵּן מִשּׁוּם דִּישְׁתַּכַּח¹⁹ כּוּלָּא בִּיה, אֲדַכֵּר
תַּלְתָּ זְמַנִּין, דְּכֻתִּיב (בראשית ב ב-ג) וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וַיִּשְׁבַּת
בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי.

ורבי חייא הכריח דברי רבי שמעון, ממה שאמר הכתוב 'ויכל', 'וישבות', 'ויברך', שהם
ג' בחינות; 'ויכל' מצד הגבורה, 'וישבות' מצד התפארת, 'ויברך' מצד החסד. וכל שלשה
בחינות: ימין ושמאל ואמצע - הם ביום השביעי כולם, הרי ששבת שקול כנגד שלשה
חגים. ונקרא התפארת שביעי, בסוד שהוא וא"ו, וחכמה י' עטרה על ראשו - ז' רברבא.

רַבִּי אָבָא כִּד הָוָה יְתִיב בְּסֵעוּדָתָא דְּשִׁבְתָּא, הָוָה תְּדִי בְּכָל חַד
וְחַד, אָמַר: דָּא הִיא סֵעוּדָתָא קַדִּישָׁא דְּעֵתִיקָא קַדִּישָׁא סְתִימָא
דְּכּוּלָּא. בְּסֵעוּדָתָא אַחֲרָא הָוָה אָמַר: דָּא הִיא סֵעוּדָתָא דְּקַדְשָׁא

כח - וכדי להכריח.

**בְּרִיךְ הוּא, וְכֵן בְּבִלְהוּ סְעוּדָתֵיכֶם, וְהָיָה חֲדֵי בְּכָל חֵד וְחֵד. כִּד הָיָה
אֲשֶׁלִּים סְעוּדָתִי, הָיָה²⁰ אָמַר: אֲשֶׁלִּימוּ סְעוּדָתִי דְמַהֲיִמְנוּתָא.**

ורבי אבא • כבר פירשנו דפליג אדרבי שמעון, ומשום הכי אזיל לשיטתיה [ד]קאמר שכל סעודה בפני עצמה, ולכך הוה חדי בכל חד וחד והיה אומר דא סעודתא וכו', לפרסם כל אחת ואחת לעצמה. ועוד פליג אסדר הסעודות, שסדר הרשב"י הם; א' מטרוניתא, ב' עתיקא, ג' מלכא. ואילו רבי אבא סבירא ליה; א' עתיקא, ב' מלכא, ג' מטרוניתא. וזהו שאמר דא עתיקא קדישא, ובסעודתא אחרת דהיינו תניינא אמר דא סעודתא דקב"ה, דהיינו מלכא, זעיר אנפין, כדפי'. **וכן בכלהו סעודתי** • פירוש, גם בסעודה שלישית היה אומר 'דא סעודתא דמטרוניתא'.

והשתא איכא למידק לרבי אבא, היכי אפשר שתהיה בלילה סעודתא דעתיקא, שאין מצח הרצון אליבא דכולי עלמא מתגלה אלא דווקא בשעת המנחה כדפירשו באדרא (דנשא, קכט ע"א, חש"ק באור יקר כרך כא עמ' רכו. וראה שם מפר' האוינו בעמ' רכט"ז, ובכרך כב עמ' קכח [בהדפסה החדשה עמ' מב]). והכי נמי קשה לדברי רבי שמעון, היכי אפשר שתהיה בבוקר בסעודה שניה, היה ראוי שתהיה במנחה בשעת סעודה שלישית.

ולזה נאמר, כי מצח הרצון לחוד, ועתיקא קדישא לחוד. ארצה בזה, כי אומרינו 'עתיקא קדישא', היינו גילוי והשפעת הכתר כל עצמו למטה.²¹ ולדעת רבי אבא - גם בלילה נטיף טלא וכו' כדפי', ולדעת הרשב"י - דווקא ביום כאומרו²¹. ונמצא לרבי אבא - בלילה מתגלה, וקודם משפיע בעתיקא, ואחר כך זעיר אנפין, ואחר כך לחקלא דתפוחין קדישין, ואם כן סדר הסעודות הם: א' עתיקא, ב' זעיר אנפין, ג' חקלא וכו'. ולרבי שמעון - ²²לא היה מן בלילה, ועוד, לילה היא מלכות, ולכך אין בה גילוי עתיקא קדישא. אלא בלילה מתייחדת²³ מטרוניתא במלכא, ולכך היא חדוה דמטרוניתא. ואין ראוי שיתגלה הכתר אלא בעת זווג זכר ונקבה,

²⁰ בחלק שיעור קומה (אור יקר כרך כא עמ' רנב) האריך רבינו לבאר לשון האדרא (קל ע"ב): 'תאנא כד הוה רב המנונא סבא בעי לצללא צלותיה אמר לבעל החוטם אני מבקש לבעל החוטם אני מתחנן', ובסוף דבריו כתב: 'אמנם קשה לי, כי דברים אלו היה ראוי שיאמר אותם רב המנונא על ידי איזה כתוב וכיוצא, ולא שיאמר כך: לבעל החוטם וכו', שהם דברים בעלמא, אינם סדר תפלה. אמנם מזה למדנו, שהיו הם מוציאים הכוונה בפה ממש. וכיוצא בזה תנינן בזוהר פרשת יתרו בסעודות, שהיה אומר: דא סעודתא כך וכך, ולא היה חושש שהיה אומר הכוונה בפה'. וראה ראשית חכמה שער האהבה סוף פרק ט בארוכה.

²¹ הובא להלן בסוף הקונטרס ע"ש.

²² עד כאן התירוץ. ומכאן סיכום הדעות לפי יישוב זה.

²³ רבי שמעון מוכיח סברתו מזה שהרי לא היה מן בלילה.

²⁴ תחילה.

אדם שלם, כאומרו (בראשית ה ב) זכר ונקבה בראם, וכדפירשו בפרשת ויקרא סימן [ה' (ה' ע"א, אור יקר כרך יב עמ' כז ואילך)], ולכך ביום דווקא, שנתייחדה שכינה עם התפארת, מתגלה אליהם הכתר, והיינו בבוקר, והיינו בסעודת תניינא. אמנם בשעת המנחה הוא יום, והוא התפארת מצד הגבורה, והכרח שתתעורר אז הדין - מגלה אז עתיקא מצחא דיליה שהוא בחינה אחת מאבריו, ונמצא זעיר בשלימו מכל סטריין; בשלימו מצד המלכות המתייחדת עמו מהלילה, בשלימו דעתיקא אתגליא בבחינה דנטיף טלא כדפירש רבי אבא, בשלימו שנתבטל הדין ונמתק מכל וכל. ולכך סעודה שלישית היא תשלום הסעודות, כמלכא דשלים מכל סטריין. והשתא בזה ניחא לן דברי האדרא, ודבריו במאמר הזה, ודבריו בשעת פטירתו.

רבי שמעון אומר הכי: אתקינו סעודתי דמהימנותא, אתקינו סעודתי דמלכא. פד הוה יתיב הווי מכריזי עליה: אז תתענג על ה' והרפכתיד על פכתי ארץ והאכלתיד נחלת יעקב אביד וגומ'.

ורבי שמעון אזיל לשיטתיה, ולכך בעת שהיה יושב לסעוד סעודות של מצוה היה אומר אתקינו סעודתי דמהימנותא²², דהיינו ייחוד כל הסעודות יחד, סעודות כל האצילות. אתקינו סעודתי דמלכא - דהיינו בתפארת הכולל הכל כדפי'. ולכן כאשר היה יושב הווי מכריזי - הכרח לפירושו ולשיטתו - כל הפסוק בכל סעודה וסעודה כדפי'.

[ב]

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְאַבּוּי, אֵלֶּיךָ סְעוּדָתִי הַיּוֹם מִתְּתַקֵּן.

אָמַר לִיה, לִילִיָּא דְשַׁבְּתָא כְּתִיב וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל בָּמֹתַי אֶרֶץ,
בֵּיה בְּלִילִיָּא מִתְּבַרְכָּא מְטָרוֹנִיתָא, וְכִלְהוּ חֻקְלָא תְּפוּחִין, וּמִתְּבַרְכָּא
פְּתוּרִיה דְּבַר נָשׁ, וְנִשְׁמָתָא אֲתוּסְפָת, וְהָהוּא לִילִיָּא חֲדוּתָא
דְּמְטָרוֹנִיתָא הוּי, וּבְעֵי בַר נָשׁ לְמַחְדֵּי בְּחֲדוּתָא, וּלְמִיכַל סְעוּדָתָא
דְּמְטָרוֹנִיתָא.

אמר ליה, ליליא כתיב והרכבתיך על במותי ארץ²³. היינו סדר הסעודות לפי דעתו,
דהיינו סעודה ראשונה בסוד עליית המלכות, ארץ. ועם היות שאין זה סדר הכתוב לפי
פשוטו, קרא הכי מתבאר, 'אז תתענג על ה'' דהיינו כד קביל מעתיקא קדישא דווקא אז
תתענג, כאשר יקדם אליו 'והרכבתיך על במותי ארץ'. ופירושו, אחר שתרכב על במותי ארץ
דהיינו חקלא דתפוחין קדישין, אז תתענג בענג דעתיקא²⁴ קדישא שהוא 'על ה''. ולכך אנו
רוכבים על במותי ארץ בסוד סעודת הלילה שהיא סעודה דמטרוניתא כדפי'.

ופירש כי כל השמחה בתיקוניה, והם [י"חמשה] עניינים. הא', מתברכא מטרוניתא. שהיא
מדת לילה, והיינו אומרו ביה בליליא. הב', כולו חקל תפוחין. דהיינו בחינות רבות
שהם בשדה, שבהם נכלל כל הנלוה עמה עד למטה. הג', מכללם פתוריה דבר נש. שהוא
מזונותיו ברוחניות כדפי' לעיל (בריש הסימן), שהוא גם כן בכלל אנשי שדה תפוחין. הד',
ונשמטא אתוספת. שבכניסת שבת מיד הוא תוספת נשמה, הארכנו בעניינה לקמן (בפרשת
משפטים) בסבא סימן [ד] (אור יקר כרך כא עמ' יח-ט), והיינו למטה מהמלכות. החמישית, שהיא
מקבלת עד הבינה, דהיינו חדוותא. מצד הבינה שמחה. דמטרוניתא, אם כן כנגדם ישמח
גם הוא בשמחתה מהבינה, ולמיכל סעודתא. כיון שהוא מכלל אנשיה כדפי'.

בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא בְּסְעוּדָתָא תְּנִינָא כְּתִיב אֵז תִּתְעַנֵּג עַל ה', עַל
ה' וְדַאי, דְּהָהִיא²⁵ שְׁעָתָא אֲתִנְגְּלִיא עֲתִיקָא קָדִישָׁא, וְכִלְהוּ עֲלֵמִין

²³ בכת"י הושאר רווח כדי תיבה אחת למילוי המספר.

**בְּחֶדְוֹתָא וּשְׁלִימוֹ, וְחֶדְוֹתָא דְּעֵתִיקָא עֲבָדִינָן, וְסְעוּדָתָא דִּילִיָּה
הוּא וְדָאִי.**

ביומא דשבתא וכו' אתגליא עתיקא וכו' • דקדק^ל שלא אמר 'מצחא', דגילוי מצחא במנחה, אמנם בבקר חסד אברהם מתגלה, כל חסד עליון, עתיקא ממש, ואליו רמז סעודה שנית. וכולהו עלמין • לא י'צד הגבורה כמצח הרצון, אלא כולהו עלמין בחדוותא • מהבינה, ושלימו • מהכתר המתגלה בספירות ע"י הבינה, שהיא נקראת שכינה עילאה • משפנת שלשה ראשונות בתחתונות. וחדוותא דעתיקא עבדינן • עם היות שגם הספירות התחתונות מאירות באור טל אורות דנטיף, עם כל זה אעתיקא עיקר קיימינן, וסעודתא דיליה הוא.

**בְּסְעוּדָתָא תְּלִיתָאָה דְּשַׁבְּתָא בְּתִיב וְהֶאֱכֹלְתִּיךָ נְחֹלֶת יַעֲקֹב
אָבִיךָ, דָּא הִיא סְעוּדָתָא דְּזַעִיר אַפִּין דְּהוּי בְּשְׁלִימוּתָא, וְכֻלְהוּ
שִׁתָּא יוֹמֵי מַהְוָה שְׁלִימוֹ מִתְּבָרְכָאן.**

ובעי בר נש למחדי בסעודתיה, ולא שלמא אלין סעודתי, דאינון
סעודתי מהימנותא שלימתא דזרעא קדישא דישׂראל, די
מהימנותא עילאה דא – דלהון ולא דשאר עמין, ובגיני כך אמר
(שמות לא יז) **בִּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.**

זעיר אפין דהוי בשלימותא • מפני שנתייחד עמו שכינה. ועוד, שנתגלה בו מצח הרצון למתק דינו, וכזה נשלם. ואז הוא שעה שמקבלים הימים מיום שבת, בסוד שהתפארת כולל ששה ימים, והוא נקודה אמצעית המסתעף בששה, ולכך כולם סובבים אותו ויונקים ממנו. והיינו בקצת פליג אתנאי דלעיל, דאינהו סברי שמהלילה ברכת ימים תחתונים, ואיהו סבר בערב בשעת המנחה, ולכך יהיב טעמא ואמר וכולהו שיתא יומי מההוא שלימו מתברכאן. ועם כל זה^ל אינו צריך לקבל מהם בחול, אלא שוה אליהם^ל כיום שבת, ולכך

^לה הביאור כאן לפי מ"ש לעיל עמ' יד ד"ה ולזה נאמר.

^לז לא רק צד הגבורה של תפארת, הנמתק בעת המנחה ע"י מצח הרצון כנוכח, אמנם עתה בבוקר בשעת גילוי עתיקא 'כולהו עלמין' בחדוותא.

^לז ר"ל: ובכל זה נבין מה שאמרנו לעיל שאין האדם צריך לקבל מהקצוות בחול, אלא מקבל כמותם ביום שבת.

^לח שוה אליהם, מקבל ג"כ מיום שבת עצמו.

בעי בר נש למחדי בסעודתיה. ולפי זה נמצא בסעודה שלישית כללות שלש סעודות^ט, ולהכי קאמר ולאשלמא אלין סעודתי, מפני שסעודה זו שלמותם, כמו שהתפארת כולל הכתר וכולל המלכות כדפי'.
זרעא קדישא דישאל • שהוא מציאותם בג' חלקים אלו, בנישמה מבינה ולמעלה, ברוח בתפארת, בנפש במלכות, וזהו שאמר די מהימנותא וכו'. ולא דשאר עמין²⁶ • כי כלל אין מקבלים כחותיהם ושריהם שפע מג' מדריגות אלו ביום שבת, והיינו 'ולא הנחלתו מלכנו לעובדי' וכו'.²⁷

תא חזי, בסעודתי אלין אשתמודען ישראל דאינון בני מלכא, דאינון מהיכלא דמלכא, דאינון בני מהימנותא. ומאן דפגים חד סעודתא מנייהו, אחזי פגימותא לעילא, ואחזי גרמיה דלאו מבני מלכא עילאה²⁷ הוא, דלאו מבני היכלא²⁸ הוא, דלאו מוירעא קדישא דישאל²⁹ הוא, ויהבין עליה חומרא דתלת מלין³⁰: דינא דגיהנם וכו'.

כבר פי' כי שלש סעודות אלו הם; ג' ראשונות אחת, משום דכתר ואימא עילאה כולא חד. ושש קצוות אחת, שהתפארת הוא שש קצוות והכל אחד. והמלכות אחת, הם שלש. והם בסוד נפש בלילה, נשמה בבוקר - 'נשמת כל חי', ורוח הכולל נפש ונשמה וקושרם יחד - בערב. והנה ישראל יש להם ג' חלקים אלו שהם נוחלים מג' ספירות בינה תפארת ומלכות,

^ט ראה כעין זה בתולדות יעקב יוסף פרשת נח: 'לכך נקראת (סעודה שלישית) 'שלש סעודות' - שאז הם ג' בחינות יחד', עיין שם.

²⁶ כתב רבינו בחלק תפלה למשה (שער יב סימן ד, ומוגה כאן מכתב יד): 'ולא נתתו ה' אלהינו לגויי הארצות - שהם השרים העליונים שאין להם שום יניקה מאור שבת כלל, אלא נסתם אליהם מכל וכל, ואינו מוריד אליהם שפעו, עם היות שבשאר ימים יונקים ממנו. ולא הנחלתו מלכנו לעובדי פסילים - הם התחתונים הגשמיים, שאף אם ישבתו לא יראו ולא ידעו באור תוספת הנוסף אל נשמת עם ה'. ולזה לא הנחלתו מלכנו לאלו שהם עובדים לשרים שנפסלו [מ]הקדושה העליונה'. וראה עוד בהמשך דבריו שם: 'גם במנוחתו לא ישכנו ערלים - עם היות שחסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא, אין להם מהמנוחה הנוספת בשבת, מפני שאינה מתפשטת אל סוד המקום שהם שוכנים בו עם היות שהם נהנים שם מן הקדושה. כי לעמך ישראל - הם עם סגולה הזוכים אל סוד הנשמות, שיש בהם זוג עליון, ולזה הם זוכים אליו, והיינו כי לעמך ישראל נתתו באהבה - דהיינו זרע יעקב. והם שני בחינות, האחד ישראל - בנים, זרע יעקב - עבדים, ואלו ואלו זוכים אל התוספת כפי שיעורם'.

³⁰ היינו דינא דגיהנם, וחבלי משיח, ומלחמת גוג ומגוג, שהם תלת מילי דפורענותא שינצל מהם המקיים שלש סעודות, כמבואר בגמרא (שבת דף ק"ח ע"א): אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא, כל המקיים שלש סעודות בשבת ניצול משלש פורעניות, מחבלו של משיח, ומדינה של גיהנם, וממלחמת גוג ומגוג.

בהיות הענפים נפעלים כפעולת השורש, מעידים עדות נאמנה היותם מהשורש ההוא, ולכך בסעודתי אליך אשתמודעו.

וההוראה על שלשה דברים; הא', דאינון בני מלכא • מצד התפארת, סעודת המנחה. הב', דאינון מהיכלא דמלכא • מצד המלכות, סעודת הלילה. הג', דאינון בני מהימנותא • מצד שלשה ראשונות, סעודת הבוקר.

ומאן דפגים חד סעודתא אחזי פגימותא לעילא • שפגם הבחינה שבה תלוי הסעודה וגרע ענג דילה. ולא תאמר שפגם אחד והשלים שנים, אלא כאילו פגם כל המדות, וזהו שאמר ואחזי גרמיה גרוע בכל שלשה בחינות הנז': דלאו מבני מלכא • מצד הכתר, ולזה אמר עילאה. ואפשר על התפארת. דלאו מבני היכלא • כנגד המלכות. דלאו מזרעא קדישא • מהתפארת³⁰, ולאידך פירושא - מהכתר. מפני אומרו קדישא - מורה על 'קדש הקדשים' למעלה, ומפני אומרו דישראל - מורה על התפארת, ושני הפירושים אמת ויצדקו, והבורר יבורר.

ואמר אחזי פגימותא לעילא • כעין נתינת טעם למה מי שבטל אחת כאילו בטל שלשתם, מפני שאי אפשר לפגום מדה אחת ולאחזו בשתיים³¹, שאין אדם נאחז באצילות אלא או בכולו או בשום מדרגה מהם, שאין להפריד כלל.

תלת מילין • כנגד שלש סעודות, עם היות שלא בטל אחת מהם כדפי'.

ותא חזי, בכולהו שאר זמנין וחגיגין בעי בר נש למחדי ולמחדי למספני, ואי איהו חדי בלחודוי ולא יהיב למספני, עונשיה סגי, דהוא בלחודוי חדי ולא יהיב חידו לאחרי, ועליה פתיב (מלאכי ב ג) וזריתי פֶּרֶשׁ על פְּנֵיכֶם פֶּרֶשׁ חֲנִיכֶם. ואלו בשבת [אי] איהו חדי, אף על גב דלא יהיב לאחרי, לא יהבין עליה עונשא כשאר זמנין וחגיגין, דכתיב וזריתי פֶּרֶשׁ על פְּנֵיכֶם פֶּרֶשׁ חֲנִיכֶם, פֶּרֶשׁ חֲנִיכֶם קאמר, ולא שבתכם. וכתיב (ישעיה א יד) חדשיכם ומועדיכם שנאח נפשי, ואלו שבת לא קאמר. ובגניי כד פתיב ביני ובין בני ישראל.

ותא חזי בכולהו שאר זמנין וחגיגין וכו' • הנה מענין זה ראייה להיות [ב]שבת כל ישראל זוכים משולחן גבוה, ובשמחתו אנו שמחים, ובעל הסעודה והשמחה - ישמח בשמחתו לכל

אשר יחפץ, ואין אנו חייבים לשמח זולתנו. מה שאין כן בימים טובים שהם ימי שמחתינו ואנו בעלי הסעודה, ואנו חייבים לשמח כל הנמצא בלי שמחה, ולפיכך אי איהו חדי בלחודוי וכו'. אמנם ביום שבת כתיב ביני ובין בני ישראל, שהב"ה בעל הסעודה ומשמח אותנו.

וּמִשּׁוּם דְּכָל מְהִימְנוּתָא אִשְׁתַּכַּח בְּשַׁבְתָּא, יִהְיֶין לֵיהּ לְבַר נֶשׁ
נִשְׁמַתָּא אַחְרָא, נִשְׁמַתָּא עֵילָאָה, נִשְׁמַתָּא דְּכָל שְׁלִימוֹ בֵּיהּ,
בְּדוּגְמָא דְּעֵלְמָא דְּאֵתִי.

וּבְגִינֵי כֶּךָ אֶקְרִי 'שַׁבָּת'. מַהוּ שַׁבָּת, שְׁמָא דְּקִדְשָׁא בְּרִידָה הוּא,
שְׁמָא דְּהוּא שְׁלִים מְכַל סְטְרוֹי.

ומשום דכל מהימנותא . שיום שבת כולל כל האצילות, בסוד ענג; עדן . עתיקא, נהר .
מלכא, גן . מטרוניתא, לכך יש בהם לישראל תוספת נשמה יותר משאר ימים טובים. שעם
היות שיש נשמה יתירה בשאר ימים טובים²², עם כל זה אינה במדרגת נשמה זו של שבת. כי
יום טוב הוא ענף פרטי באצילות, חסד . פסח, גבורה . סוכות, שבועות . תפארת, אמנם
ביום שבת . כל האצילות.

נשמתא אחרא . הרי א'. נשמתא עילאה . הרי שנים. נשמתא דכל שלימו . הרי ג'.
ואפשר שהם נגד שלשה מדרגות עדן נהר גן, והיינו נשמתא אחרא . ממלכות, גן.
נשמתא עילאה . מתפארת, נהר. נשמתא דכל שלימו . מבינה, עדן³².

ואומר אני, שבא לומר לנו שאין ענין 'תוספת נשמה' כפשוטו - שהנשמה עצמה שהיא כאדם
בתוספת, שאינו, אלא עצם נשמה בפני עצמה³³, וזהו שאמר נשמתא אחרא. ולא תאמר,

²² ברשב"ם (פסחים קב ע"ב ד"ה ושמואל): 'שהרי גם ביום טוב יש לנו נשמה יתירה כשבת'. ודעת תוספות (שם
ד"ה רב; ביצה לג ע"ב ד"ה כי הוינן) דביום טוב ליכא נשמה יתירה (וע' שו"ת הרשב"א ח"ג סי' רצ) וכבר דנו
הפוסקים בזה, ורבינו מתוך כאן בין הדעות, וראה דבריו בסבא (אור יקר כרך כא עמ' יט): 'ואולם נשאר עתה
עלינו לבאר אם יש תוספת נשמה בימים טובים וראשי חדשים, ואומר בזה, תמצא בתיקונים יראה קצת שיש
תוספת נשמה, ומקומות מסתיר הענין ונקט שבת לחוד ושביק ראש חודש ויום טוב, לכך נאמר כי על הדרך
שפירשנו בענין היחוד הנה ימצא הדבר ביום טוב וראש חודש בהדרגה קצת' (עיי' שם בארוכה). וראה עוד בפ'
תרומה (כרך ט עמ' צד), ובפ' אמור (כרך יג עמ' קמו, הובא להלן הערה ג), ובתיקוני זוהר (כרך ה עמ' קכה
רכא), ובסוף מאמר שבתות ה' להרמ"ע מפאנו.

²³ וראה בדברי רבינו בסבא (כרך כא, עמ' יח-יט): 'בענין תוספת נשמה משמע מקצת מקומות בזהר שהוא נשמה
אחרת ממש, ובקצת מקומות משמע שהוא יתרון בנשמה לבד, וברעיא מהימנא משמע שתוספת נשמה מהכתר,

כיון שהיא נשמה בפני עצמה [ו]אינו עצם נשמת האדם בימי חול, מאי נפקא ליה מינה, לזה אמר שהיא עילאה, ועל ידי היותה עליונה יש בה תוספת מעלה לנשמת האדם להסתלק ממטה למעלה. ועוד, גם בגופו יש לו מעלה, שנשמה זו^מ חשוכה, וזו מאירה, ואם היא חסרה - זו משלימה, וזהו שאמר נשמתא דכל שלימו. ואפשר היות שלש מעלות אלו אל האדם בשלשה מיני נשמה הבאות אליו מעדן נהר גן כדפי'. ואל השלישית שהיא מבינה אמר כדוגמא דעלמא דאתי, שאדם מתעדן בה כאן - כעידונו בעולם הבא.

ואין ענין זה ביום טוב, מפני שהנשמה הנתוספת - ^ממענף אחד, בפסח - מצד החסד לבד, בעצרת - מן התפארת לבד, בסוכות - מגבורה לבד הן. בראש חודש - מצד הירח שנתחדש, והיא^מ נקראת מלאכה - כאומרם (גיטין סו ע"ב) כי 'גדולה מלאכה' מצד החסד^מ, 'שמחממת את בעליה' מצד הגבורה^מ, ולכך בראש חודש מותר במלאכה, ועל ידה היתה מלאכת העולמות כולם^מ. אמנם ממנה ולמעלה, ביום טוב יש מלאכת צורך אוכל נפש - מלכות, להשפיעה. אמנם בשבת אינה צריכה, שהיא נקשרת עמו למעלה יונקת ממקור עליון, ואדרבא היא נקודה אמצעית המשפעת לששה ימים, ולכך היא שובתת בסילוקה ממלאכה. והיא מסולקת מן הקליפות שהם ל"ט מלאכות, שהם בסוד החסרון - 'ארבעים חסר אחת' (שבת פ"ז מ"ב), ולכך העושה בה מלאכה משפילה מרוממותה אל הקליפות, ולכך אפילו במלאכה אחת 'מות יומת' (שמות לא יד-טו), שחילל שבת והוריד נקודתה הממלאת החלל - למטה, ורעתו רבה - ימיתהו.

ולכך יום שבת שמא דקב"ה, ולא שמא כפסח שהוא שם אל, וסוכות שם אלהים, ועצרת שם יהו"ה - מקצת השם ולא כל השם, אלא שמא שלים מכל סטרוי - כל הבחינות שבספירות ישתלמו בסוד ענג. והיינו ממש שבת - ש' בת, וסודו; גן - בת, ש"י' - ג' יודין הם סוד עדן, דהיינו כתר חכמה בינה, סגולתא, ג' יודין. ג' ויין שפ"י' - הם סוד משך הנהר

ובקצת מקומות משמע שתוספת נשמה הוא דאצילות על נשמה דבריא, ובקצת מקומות משמע שתוספת הנשמה הוא מצד שער החמשים שבבינה, ורצוני עתה לבאר ענין זה דרך יתוקן הכל ב"ה' (עיין שם בארוכה).

^מיש לו בימי חול.

^מהיא רק.

^מהמלכות.

^מ'גדולה'.

^מאש.

^מראה בפרדס רמונים (שער ערכי הכינויים פרק יג ערך 'מלאכה'): 'פירשו בזוהר בפרשת וישלח (דף קעב ע"א) כי המלכות נקראת 'מלאכה' - מפני שעל ידה נעשה כל מלאכת העולם הזה. ונקראת כן בבחינתה הפועלת בעולם' (עיין שם בארוכה ובספר אלימה עמ' תקצז).

כ"ז:

ימין ושמאל ואמצע^{נא}, והיינו שלימו מכל סטרוי • ימין ושמאל ואמצע, ומעלה ומטה ואמצע^{נב}.

אמר רבי יוסי, ודאי כך הוא, ווי ליה לבר נש דלא אשלים
חדוותא דמלכא קדישא, ומאן חדוותא דיליה, אלין תלת
סעודתי מהימנותא, סעודתי דאברהם יצחק ויעקב כלילן בהו,
ובלהו חדו על חדו, מהימנותא שלימתא מכל סטרוי.

ורבי יוסי מסייע להרשב"י, ואמר סעודתי [ד]אברהם יצחק ויעקב. והענין, כי עתיקא
קדישא כולא ימין (אדרא רבא קכט ע"א), והיינו דשריא על אברהם - חסד ודאי. וזעיר אנפין
ממוצע, והוא דין וחסד בתפארת ודאי, יעקב. ונוקבא דזעיר אנפין היא מלכות שמאלית,
קשורה ביצחק. ולהיותם בעצם בעתיקא ומלכא ומטרוניתא ולא בשלשה אבות, אמר כלילן
בהו, והוא [סוד]³³ שבת - מהימנותא שלימתא וכו', מה שאין כן יום טוב שהוא או
אברהם או יצחק או יעקב כדפי'.

^{נא} חסד ונצח מימין, גבורה והוד משמאל, תפארת ויסוד באמצע. ומלכות - 'בת'.

^{נב} מעלה - כח"ב, מטה - נהי"ם, אמצע - חג"ת.

[ג]

תאנא,

בְּהַרְיִין יוֹמָא מִתְעַטְרִין אַבְהֶן, וְכָל בְּנֵין יִנְקִין, מַה דְּלֹא בִּן בְּכָל
שָׂאָר חֲגִין וְזִמְנִין.

בְּהַרְיִין³⁴ יוֹמָא נִיּוּחִין חֵיבִיא דְּגִהִינָם.

בְּהַרְיִין יוֹמָא כָּל דִּינִין אֶתְכַּפֵּיין וְלֹא מִתְעַרִין בְּעֵלְמָא.

בְּהַרְיִין יוֹמָא אוֹרֵייתָא מִתְעַטְרָא בְּעַטְרִין שְׁלִימִין.

בְּהַרְיִין יוֹמָא חֲדָוּתָא וְתַפְנוּקָא אֶשְׁתַּמַּע בְּמֵאתָן וְחֲמוּשִׁין עַלְמִין.

תאנא בהדין יומא • ספר חמשה מעלות שיש ביום שבת שאינם כיום טובי. ועם היות שימצאו קצת, לא ימצאו כולם. וגם לא כל מציאות אחת מהם - אלא קצתו. הא', מתעטרי אבהן • יום טוב אינו אלא באחד מהאבות, וכאן האבות מתעטרין בשלשה ראשונות כדפי' לעיל, ואחר כך נמשכים דרך נצח הוד יסודי' למלכות, כדפי' במלת שי"ן ב"ת לעיל.

הב', בהדין יומא נייחין • ועם היות שנחים ביום טובי, לא כמנוחת שבת.

³³ וראה כעין זה בזהר פ' אמור (דף צה ע"א) 'בהאי יומא דשבת אתנשי כל צערא וכל רוגזא וכל דוחקא מכל עלמא, בגין דהאי הוא יומא דהלולא דמלכא ונשמתי'ן אתוספן כגוונא דעלמא דאתי' - ומבאר רבינו שם (כרך יג עמ' קמו): בהאי יומא וכו' • קשיא ליה כיון שכל זה [שנתבאר שם] נמצא בשלשה רגלים, מאי עדיפותא דשבת שפירשנו לעיל, ותיירץ ד'אתנשי כל צערא וכל רוגזא וכל דוחקא מכל עלמא' מה שאין כן ביום טוב. ועוד שנית בענין הייחוד, ייחוד שבת הוא ממש חתן וכלה בחופתם בעת נשואין, לא ייחוד לבד, וזהו שאמר 'יומא דהלולא דמלכא'. ועוד שלישית 'ונשמתי'ן אתוספן' למטה בבני אדם 'כגוונא דעלמא דאתי'.

ואם תאמר, לפי זה נראה שאין נשמות יתרות ביום טוב, ובתיקונים בקצת מקומות נראה דאיכא. ויש לומר דהא לא איריא, דהכי קאמר, 'כגוונא דעלמא דאתי' - שהוא עולם שכולו שבת, שאז גוברת מדת הבינה שממנה 'נשמת כל חי' - הוא בשבת. אבל ביום טוב יש תוספת נשמה אבל לא כעלמא דאתי, ולזה אנו אומרים 'נשמת כל חי' אפילו ביום טוב, להורות תוספת נשמה, אבל לא כעלמא דאתי אלא קצת, וכמו שפי' בארוכה בסבא סימן [ד].

³⁴ 'וכל בנין ינקין'.

³⁵ גם בזה יש דעות שונות בין הראשונים אם חייבי גיהנם נחים ביום טוב, וראה תוספות ביצה (לג ע"ב ד"ה כי הוינן) ובמרדכי פרק ערבי פסחים (על דף קה ע"א). וראה אור יקר כרך י', עמ' יב על דברי הזהר תרומה (דף קן ע"ב): בשבתי ובירחי ובזמני ובחגי. ויש להעיר עוד מדברי רבינו הנודעים (כרך יא, עמ' רנא; הובאו בחסד לאברהם וטוב הארץ): ששביתת שבת מוסכמת בחזונים ואינם מס[ת]פקים בה, מפני שאפילו גיהנם שובת וכו', אמנם יום טוב וכו'.

הג', כל דינין אתכפיין • בסוד מצח הרצון שיש בשבת ולא ביום טוב, וביום כפור ישנו בקצת.

הד', בהדין יומא [אורייתא] מתעטרא • היינו סוד תורה - נהר - מתעטר בעדן, וזה נמצא קצת בשבועות כדפירשו בפרשת אמור³⁵, אמנם לא בעטרין שלימין³⁵ כיום שבת.

הה', בהדין יומא חדוותא • מהבינה, ותפנוקא • מהחכמה, שמן, שמנה לחמו (בראשית מט ב). ועם היות גם כן בחול, לא כמעלת שבת, והיינו שביום שבת אשתמע במאתן וחמשיין עלמין • שהם חמשה פעמים חמשים. וסודם י"ה ה"י, היינו חמשים למעלה בבינה הדבקה בחכמה³⁶, וחמשים בבינה למטה והיינו ה"י מן אלהים, והם חמשים במקומם - חסד גבורה תפארת נצח הוד, והם חמשים ביסוד הנקרא כל, והם חמשים במלכות הנקראת כל-ה, וכדפירשו בזוהר פרשת [פנחס] (רנה ע"א ברע"מ, אור יקר כרך טז עמ' כג ובעמ' מט).

תא חזי, בכל שתא³⁶ יומי דשפתא פד מטא שעתא דצלותא
דמנחה, דינא תקיפא שלטא וכל דינין מתערין. ביומא דשפתא
פד מטא שעתא דצלותא³⁷ דמנחה, רעוא דרעוין אשתפח,
ועתיקא קדישא גליא³⁸ רצון דיליה, וכל דינין אתפפיין, ומשתפח
רעותא וחדוותא בכולא.

תא חזי • מכאן ועד סוף הוא לסיוע לחמשה מעלות הנזכרות. דינא תקיפא שלטא • מצד הגבורה, יצחק, שהוא ערב רב³⁹, מכי שחרן כתלי (יומא כח ע"ב), דהיינו המלכות הנקראת [ת] בתל משחרת מדיניה. וכל דינין וכו' • היינו כחות הגבורה המתפשטין ממנה עד החצונים. ביומא דשבתא כד מטא • היינו ממש שעת התעוררות הדין בכל יום. רעוא דרעוין אשתכח • הוא בחינת הכתר העליון, אשתכח ונמצא בתיקוניו, והוא מאציל ממנו הרצון

³⁵ ראה שם (דף צו ע"ב): בשעתא דמלכא קדישא אשתכח בעטורי, ובאור יקר (כרך יג עמ' קנו, וראה עוד שם עמ' קסא).

³⁶ בסוד י"ה.

³⁷ ר"ל ערב הגדול. ראה זוהר פ' כי תשא (דף קצה ע"א): 'מכי נטי שמשא וכו' דהיינו ערב רברבא וכו', מתשע שעות ומחצה ולתתא דא ערב זעירא, ותרי ערבי אינון'. ובאור יקר ינוקא (כרך יד עמ' קז): ערב רברבא שולטת הגבורה בדיניה ושאר הכחות היונקים ממנה, ערב זוטא וכו' ההוד. וראה עוד בפ' שמות (כרך ז עמ' קז): יש ערב רב מנחה גדולה, וערב זעיר מנחה קטנה, בין הערבים תרי ערב. וראה בפ' אחרי (כרך יג עמ' יא) ובפ' פנחס (כרך יד עמ' רלד).

דהיינו מצח דעתיקא, אל מצח זעיר אנפין, כדפי' לעיל (עמ' יד ד"ה ולזה נאמר). וכל דינין אתכפייין • בין דינים עליונים, בין דינים תחתונים, בין חצוניים, בין פנימיים.

ובהאי רצון אסתלק משה נביאה מהימנא קדישא מעלמא, בגין למנדע דלא בדינא אסתלק, ובההוא³⁹ שעטא דרצון⁴⁰ דעתיקא קדישא נפק נשמתיה ואתטמר ביה. ובגין כן (דברים לד ו) ולא ידע איש את קברתו כתיב, מה עתיקא קדישא טמירא מכל טמירין ולא ידעין עילאין ותתאין, אוף חכא האי נשמתא דאתטמר⁴¹ בהאי רצון דאתגליא בשעטא דעלותא דמנחה דשבתא כתיב ולא ידע איש את קברתו, והוא טמיר מכל טמירין דעלמא, ודינא לא שלטא ביה, וכאך חולקיה דמשה.

ודינא לא שלטא ביה וכו' • ומכאן ראיא ד'דינין אתכפייין', וממילא ד'נייחין חייבין', שהם שתי מעלות מהנזכרות.

תאנא, בהאי יומא דאורייתא מתעטרא ביה, מתעטרא בכולא, בכל אינון פקודין, בכל אינון גזרין ועונשין, בשבעין ענפין דנהורא דזהרין מכל סטרא וסטרא, מאן חמי ענפין דנפקין מכל ענפא וענפא.

וראיא אל האחרת ד'אורייתא מתעטרא' (לעיל, המעלה הרביעית), קאמר תאנא בהאי יומא וכו', ומינה נפיק ד'מתעטרי אבהן' שהיא המעלה הראשונה. והיינו אומרו מתעטרא בכולא, בהיותה כוללת כל הבחינות ומתעטרת בהם, כענין עיטור השבת - כל האצילות כדפי'. ומתעטר בכל אינון פקודין • הם רמ"ח מצד החסד, ושס"ה מצד הגבורה, והתפארת מתעטר בשניהם, 'שמי עם י"ה שס"ה, זכרי עם ו"ה רמ"ח' (תקו"ז ד ע"ב, ועוד), וזה שם שלם יהו"ה - תרי"ג, והם תרי"ג מאורות מאירות, אדומים ולבנים, רחמים ודין, שהתורה מתעטרת בהם. ויש עוד גזרין • מהמלכות, גזירה ודאי, ועונשים • מלמטה מכחות דיניה.

בשבעין ענפין דנהורא • הם שבעה ספירות מאירות כולם בו, והוא מתעטר בהם, וכל אחת כלולה מעשר הם עולים אל מספר שבעין, והם שבעים פנים לתורה (כמדב"ר יג טו, זהר ח"א מז ע"ב

ועוד). ואומרו מכל סטרא וסטרא • מורה היותם שש קצוות, שש סדרי משנה (ראה באור יקר על מאמר קו המדה עמ' רכג-רכד). וכן ספר תורה וא"ו, וכל קצה וקצה מאיר בשבעים פנים, וכן לכל ספר וספר מספרי תורה, שהם שבעה ספרים^ט - ששה קצוות ונקודה אמצעית.

מאן חמי • שכל אחד ואחד מהשבעים - הם כלולים לאלפים ולמאות, אמנם יסודם שבעים. וכן הם שבעים נפש (שמות א ה) - עולים ל'גוי גדול' (דברים כו ה). וכן הם שבעים פנים לתורה - וכמה פנים לכל פן ופן.

חֲמִשָּׁה קַיִמִּין בְּגוֹ אֵילָנָא, בּוֹלְהוּ עֲנָפִין בְּהוּ אַחֲדִין. מֵאֵן חָמִי
אֵינּוֹן תִּרְעִין דְּמִתְפַּתְחִין בְּכָל סֵטֶר וּסֵטֶר, בְּלָהוּ מְזֻדְהָרִין וְנִהְרִין
בְּהֵוָּא נִהְרָא דְנַפְיָא וְלֹא פִסְק.

חמשה קיימין בגו אילנא • אפשר^{טא} להביא סיוע למה שאמר (לעיל, המעלה החמישית) 'חדוותא ותפנוקא אשתמע' וכו'^{טב}. וחמשה אלו הם סוד ה' ספירות, שהם ה' אורות נמדדות ע"י התפארת, בסוד עץ החיים מהלך חמש מאות שנה (ב"ר טו ו), והם גדולה גבורה תפארת נצח הוד. כולו ענפין • שהם מסתעפין לחמשים, כל אחד לעשר. וכבר פירשתי (לעיל עמ' כג ד"ה ה' בהדין יומא) שהם חמשים שערים בחמשה מקומות: חכמה, ובינה, תפארת, ויסוד, ומלכות. ורמז אל מציאותם מפרש ואזיל, ולכך אמר מאן חמי אינון תרעין וכו', והם עשר בכל סטרא וסטרא מתפתחין • בסוד הארת החכמה בבינה שהם עשר פעמים חמש, דהיינו י' מסתעפת בה', והיינו אומרו כולו מזההרין ונהרין. והם שתי בחינות; מזדהרין • מצד י"ה שבחכמה, ונהרין • למטה מצד ה"י שבבינה כדפי' (לעיל שם). והיינו בההוא נהרא דנפיק מעדן - חכמה, ומתפשט למטה אל ה' אורות, ה' ספירות, ולא פסק.

קָל בְּרוּזָא נָפִיק: אֲתַעְרוּ קַדִּישֵׁי עֲלִיזִין, אֲתַעְרוּ עָמָא קַדִּישָׁא
דְּאֲתַבְּחַר לְעֵילָא וְתַתָּא, אֲתַעְרוּ חֲדוּתָא לְקַדְמוֹת מְאִרִּיכוֹן,
אֲתַעְרוּ בְּחֲדוּתָא שְׁלִימָתָא, אֲזִדְמְנוּ בְּתִלַּת חֲדוּוֹן, בְּתִלַּת אַבְהִין,

^ט שבת קטז ע"א, בראשית רבה סד ח. וראה ביאור נפלא בפירוש רבינו על התורה בתחלת ספר ויקרא, ספר במדבר, וספר דברים.

^ט לפרש לשון 'מאן חמי' שהוא לשון הפלגה עד אין מספר, והרי אמר שהם שבעים.

^{טא} שכוונתו הוא.

^{טב} ופירש רבינו שם דהיינו הארת חכמה ובינה בשש קצוות ומלכות.

אֲזַדְמֵנוּ לְקַדְמוֹת מְהִימָנוֹתָ דְּחֲדוּא דְּכָל חֲדוּתָא. וְכָאָה חוּלְקָנוּ
יִשְׂרָאֵל קְדִישֵׁין בְּעֶלְמָא דִּין וּבְעֶלְמָא דְּאִתִּי, דָּא הוּא יְרוּתָא דְּלִבָּנוּ
מִכָּל שָׂאָר עַמִּין, וְעַל דָּא כְּתִיב בִּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

אתער חדוותא • היינו מצד הבינה שהיא שמחה, ושם עיקר השבת בשחרית, כדכתיב
'ישמח משה'³¹, והעיקר בשמחה כדפי' בפקודין סימן [כד (בוהר פ' יתרו דף צב ע"ב)³²]. וצריך לעורר
השמחה ממטה למעלה; ותחלה היא השמחה הגשמית, ועליה אמר אתער חדוותא •
התעוררות למלכות ממטה למעלה. ואחר כך היא עולה ומשתלמת, והיינו אומרו אתער
בחדוותא⁴² שלימתא. ואחר כך היא נקשרת בחסד גבורה תפארת, והיינו אומרו אזדמנו
בתלת חדוון וכו', והיינו להקביל פני הבינה - דחדווא דכל חדוותא, שהיא המשפעת
שלשה בחינות שמחה הנזכרות; הא', מצד המלכות על ישראל. הב', מצד המלכות העולה על
נצח והוד דהיינו שלימתא. הג', היא נקשרת באבות בשלשה בחינות, ואחר כך להקביל
הבינה.

אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה, וְדַאי, כְּתִיב (שמות כו) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ,
וְכָתִיב (ויקרא י"ב) קְדוּשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה', וְכָתִיב (ישעיה נח יג)
וְקִרְאתָ לַשַּׁבָּת עֲנָג, וְלִקְדוֹשׁ ה' מִכְּבֹד'.

שבת לקדשו • היינו שעל בחינת שבת דהיינו העליה עד הבינה, יאיר עליו אור החכמה -
דהיינו לקדשו • להמשיכו מן הקדש. ובחינה זו גם כן היא בישראל, דכתיב קדושים תהיו
• תמשיכו עליכם מן הקדש, כי קדוש אני משם, וכשאתם מתקדשים - אני מתקדש עמכם.
ועדיפא מינה, דכתיב וקראת לשבת ענג • דהיינו משלש ראשונות, עדן נהר גן. ולקדוש
ה' • מצד החכמה, מכוּבד • שמשם הכבוד ודאי, שעולה כבוד - ל"ב נתיבות.

³¹ ראה בארוכה בתפלה למשה שער יב סימן ד, ובקיצור בפרדס רמונים שער כג פרק כא ערך 'שבת'.
³² כנודע נאבד מאתנו פירוש רבינו על מאמרי הפקודין, אולם שרידים ממנו פזורים בספר אור החמה, וראה שם
בסוף פ' יתרו (בדף קיב ע"ב): 'וחדי כלא' שהיא נקראת שמחה, וממנה השמחה לכל הנמצאים ביום השבת. ואחר
שכולם שמחים באור הבינה - הכסא שלם, והיא יושבת על הכסא, וזהו שאמר 'כיון דחדי כולא יתיב מלכא על
כורסייא דנא'. והיינו הנזכר בפ' פקודי (דף רנו ע"א) כי אותם המלאכים הנקראים 'יתדות המשכן' מתפשטין בכל
התחתונים להסיר מהם הדאגה קודם בא השבת, כדי שיהיו כל הנמצאים התחתונים שמחים ביום השבת, כדי
שישרה עליהם אור הבינה כנוצר.

תִּאֲנָא, בְּהֵאֵי יוֹמָא כֹּל נִשְׁמָתָהוֹן דְּצַדִּיקָיָא מְתַעְדָּנִין בְּתַפְנוּקֵי
עֲתִיקָא קְדִישָׁא סְתִימָא דְכָל סְתִימִין, וְרוּחָא חַד⁴³ מַעְנוּנָא דְהָהוּא
מְתַפְשָׁטָא בְכוּלָּהוּ עֲלָמִין, וְסֻלְקָא וְנִחְתָּא, וּמְתַפְשָׁטָא לְכוּלָּהוּ בְּנֵי
קְדִישִׁין⁴⁴, לְכוּלָּהוּ נְטוּרֵי אוּרֵייתָא, וְנִיחִין בְּנִיחָא שְׁלִים. וּמְתַנְשִׁי
מְכוּלָּהוּ כֹּל רוּגְזִין, כֹּל דִּינִין, וְכָל פּוֹלְחָנִין קִשְׁיִן, הָדָא הוּא דְכְּתִיב
(שם יד ג) בְּיוֹם הַנִּיחַ ה' לָךְ מַעֲצָבְךָ וּמִרְגָּזְךָ וּמִן הָעֶבְדָּה הַקְּשָׁה.

כל נשמתהון דצדיקייא וכו' • היינו שהם נחים בגן עדן עליון, עולם הנשמות, ו[ב]אור ענג
שבא⁴⁵ מהכתר מקום העדן הנפלא - מתעדנים. ורוחא חד • מהכסא, מהבריא, ממקום
גילוי האור בגן עדן עליון מקום הנשמות, מתפשטא וכו'. ומתנשי מכולהו • אין הענין
הזה על ידי הרוח הנוסף ההוא, שאין אותו הרוח בא עליהם עד שתחלה מתנשי מכולהו,
והיינו על ידי יתדות המשכן⁴⁶ כדפירשו בפרשת פקודי סימן [יד] (דף רנו ע"א, אור יקר כרך יא עמ'
רצו)⁴⁷.

⁴³ ראה בדברי רבינו (כרך יא עמ' קסו): 'יתדות המשכן' הם כחות חוץ להיכלות, והם נקראים מעמידים להיכלות
מבחוץ, ויש להם שמות ידועים כדמפרש בפרשת פקודי סימן [יד]. והם נקראים יתדות מפני שהם משמשים
להיכלות בפעולות ידועות, שהפנימיים משתמשים על ידם. ואותם היתדות הם עומדים מחוץ להיכלות, אמנם יש
להם סבות נאחזות בכחות פנימיים דהיינו מִיתְרֵיהֶם שהם עולים ונאחזים פנימה, ודרך אותם הכחות שהם
מיתריהם הם שואבים הכח ההוא לפעול פעולת ההיכלות. ואלו הכחות שהם למטה נקראים יתדות המשכן.
וראה עוד (שם עמ' רצג-רצד): והענין שאין קיום לעליונים אלא מתוך התחתונים, והתעוררות העולה ממטה
למעלה הוא קיומם וסמיכתם. ואותם הכחות העומדים לקבל התעוררות תחתון מן התחתונים ולהעלותו למעלה
יקראו יתדות, כמו שהיתדות תקועות בארץ לקיום המשכן - כך כחות אלו הם תקועות בעולם התחתון להמשיך
מהם כח ואומץ להחזיק העליונים, והם להיכל כענין החיות לכסא, שהכסא נושא את נושאו, אף כאן ההיכל
מחזיק את מחזיקיו, אלא שהדרך הוא שהתחתון מעורר את העליון ומושך לו התעוררות ממטה למעלה.

⁴⁴ זה לשון הזוהר שם: ואלין אינון יתדות דהיכלא דא [- היכלא חמישאה הוא היכל אהבה], אלין אתמנון לבדחא
עלמא [נ"א עמא], אלין כד נשמתא אתוספא מערב שבת לערב שבת איהי נפקת, כד איהי נפקת נפקי אלין עמה,
ומעברין מישראל כל עציבו וכל יגיעה וכל מרירו דנפשא וכל רוגזא דעלמא, ואלין אינון בדיחי דעלמא וכו', ועל
דא כל אינון יתדות כולוהו קיימי בחדוה, ומחדוה נפקי. וכתב שם רבינו בתו"ד: וכולם שרים וממונים על
השמחה שהיא מהבינה. והטעם, שהנשמה מהבינה, ואינה חלה אלא במקום שמחה, ולכך היכל זה שהוא אהבתן
של ישראל עם אביהם שבשמים, כדי שאותה אהבה לא תפרד ולא תסתלק 'אלין אתמנון לבדחא עמא' כדי שיהיה
משכן לנשמה, וזהו שאמר כד נשמתא אתוספא מערב שבת לערב שבת, ולזה יתייחסו אלו עם הנשמה שהם שם"ה
[ממונים] מבינה, ומאהבין לבן של ישראל בשמחה להיותם מרכבה לבינה. 'אלין נפקין עמה' - היינו שיתפשטו
אלו בעולם בהתפשטות סוד אור מנוחת יום שבת, ויהיו אלו מקדימין למטה לטהר למנוחה זו כסא נכון בעם ה',
כאומרו (שמות לא טז) ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורתם - לדירתם ודאי, שהוא בא לדור
עליהם, וצריכין ישראל 'לעשות את השבת' דירה בקרבם. וכמו שהשבת מקדש כל ימות השנה, כך אלו שהם נגד
[שם"ה] ימי השנה באים לקדש להם מקום לחנותם. וארבעה דברים מונעים קדושת שבת מלחול, האחד 'עציבו'

רוגזין • להסיר כעסם מכל ענין. דינין • עצב, חולים ומתים וכיוצא. פולחנין • יגיעת מלאכה, שכל אלו מעכבין המנוחה. ושלשתם רמז הכתוב; עצבך • מן הדינים, רגזך • מהכעס, העבודה הקשה • כפשוטו⁴⁶.

בְּגִינִי כָךְ שָׁקִיל שַׁבָּת לְקַבְּלִי⁴⁷ אֲוִרֵיתָא, וְכָל דְּנָטִיר שַׁבָּת⁴⁸ בְּאֵלֹו
נָטִיר אֲוִרֵיתָא בּוֹלָה. וְכָתִיב (שם נו ב) אֲשֶׁרִי אֲנֹשׁ יַעֲשֶׂה זֹאת וּבֶן
אָדָם יַחְזִיק בָּהּ שֹׁמֵר שַׁבָּת מִחֲלָלוֹ וְשֹׁמֵר יָדוֹ מִמַּעֲשׂוֹת כָּל רָע,
אֲשֶׁתִּמַּע דְּמֵאֵן דְּנָטִיר שַׁבָּת בְּמֵאֵן דְּנָטִיר אֲוִרֵיתָא בּוֹלָה.

בגיני כך שקיל שבת וכו' • כמו שהתורה מוסיף רוח קדוש לגר המקבל אותה⁴⁹, כך השבת מוסיף רוח קדוש אל הנכנס תחת כנפיו כדפי'. אשתמע דמאן דנטיר • דכתיב שומר שבת ושומר ידו, שקול זה כזה.

• שיש בני אדם עצבין מאיזה ענין, השנית 'יגיעה' • מטורח כל מלאכה, השלישית 'מרירו דנפשא' • כי מרירות הנפש הוא אפילו שלא יהיה עצב וירצה האדם לשמוח - מרירות הנפש ממיתה וכיוצא אינה מנחת. הרביעית 'כעס' • שכעוס על ענין נודע, והיינו 'רוגזא'. (ולחלן שם:) ואלו הארבעה שהם ממונים הנזכרים, ממונים על ארבעה בחינות הנזכרות, כל אחד ואחד על בחינה ידועה וכו' נגדיים נגד החצוננים להשבתים, וזה מכח הבינה, וזהו שאמר כולוהו קיימי בחדוה ומחדוה נפקי כדפירשנו.

⁴⁹ על פי ישעיה שם פסוק ו, ובני הנכר הנלוים על ה' לשרתו וגו' כל שומר שבת מחללו ומחזיקים בברית.

ליקוטים

[א]

תפלה למשה · שער י סימן א

ענין שינויי הזמנים, תלוי בספירות העליונות וההנהגה הנמשכת מהן לנו, שאנו עם ה' - כל הנהגתינו וגלגולי זמננו אנו מתגלגלין ממש כגלגולי הספירות, מפני שאנו בסוד נשמותינו רוחינו ונפשינו נצוצות חצובות מאור הספירות, וכל מגמתינו הוא להדמות למעלה כל האפשר, להקשר בשרשים העליונים להדבק בבוראינו כל האפשר. וזה היתה הכוונה בבריאתנו, כאומרו (בראשית א כו) נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, ויברא אלהים את האדם בצלמו וכו' (שם פסוק כז), בצלם אלהים עשה את האדם (שם ט ו), לכך עיקרנו לדמות לספירות העליונות ולהתנהג במעשינו שבתנו וקיימתנו כהנהגתם, והתורה גלתה⁴⁹ לנו שינוי הספירות וחילוקי בחינתם להנהגתם. ועשה הקב"ה כלים גשמיים דומין לעניינם, כדי שבהם נדע ההנהגה העליונה, והיינו אומרו (שם א יד) והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים⁵⁰. ותיקן תקופות השנה ומהלכי הכוכבים, לידע מסימנם ההנהגה העליונה, כפי מהלכם בארץ ישראל⁵¹, ולכך אין קובעין חדשים בחוצה לארץ (רמב"ם הל' קידוש החדש פ"ב ה"ח).

ולזה אנו מתנהגים על פי קדושת הימים, כדי שכמו שהספירות העליונות הם מתקדשות מלמעלה - גם אנחנו מקדשים עצמנו באותה קדושה מלמטה. ואנו מונין ששה הקפי גלגל יומי שליטת חול, דהיינו הנהגת ששה ספירות - כל ספירה וספירה - במטטרון ממשלת היום, דהיינו יום אחד חסד, יום שני גבורה, יום שלישי תפארת, יום רביעי נצח, יום חמישי הוד, יום ששי יסוד, והספירות האלו משמשות ששה ימים בהתלבשות היצירה - שהוא מטטרון בעל הששה⁵¹ היכלות כנודע, וכל ספירה וספירה מנהגת יום אחד. והמלכות מנהגת הלילה לנוכח הספירה ההיא, והיא ששה לילות לששה ספירות, והיא מנהגת בהתלבשות העשיה - שהוא סנדלפון שיש לו שבעה מדורין.

ובבא יום שבת, שהוא ההקף השביעי, שליטת השבת שיש לו חמשה עניינים נתלים אלו באלו; האחד, החצונים כולם אינם מתפשטין ואינם יוצאים ממחיצתם, אלא כולם נכנסים

⁵⁰ רבינו האריך בכך בפ' פקודי (כרך יא עמ' רנא).

בנוקבא דתהומא רבא, והיינו שערב שבת בין השמשות עולים⁵² שבעים כחות - שבעים שרים - ונכללים כאחד עד הקליפה הראשונה, ומשם עולים מדרגה אחר מדרגה מקליפה אל קליפה עד שמתקרבים אל הקדושה, ונותנים להם מזון לכ"ד שעות, וכח ידוע מתגלגל עמהם שלהבת ונכנס עמהם בנוקבא דתהומא רבא ומתפרנסין בו כל יום שבת (זוהר ויקהל דף רג ע"א). ואין אחיזה ביום שבת כלל, שאפילו חלק מזון נתן להם מערב שבת כדפירשנו.

השנית, שתי ההנהגות שהם מוטטרון סנדרלפון אינם משמשות, דהיינו שאין אור ההשגחה המתפשטת⁵³ בעולמות מתלבשת בהם כלל, אלא היא אור הכסא דהיינו אצילות מתלבש בכריאה ואורה הוא המתפשטת בכל העולמות כולם, ואפילו בעולם הזה - שכינה שעלינו היא אצילות בכריאה, לא ביצירה ועשיה כלל.

השלישית, שההיכלות עולות ונקשרות זו בזו וזו בזו, כענין קשירתם שפירשנו (תפלה למשה שער ה סימן א ועוד הרבה) שנקשרות בחול בעת הייחוד. והיינו: ערב שבת בהתקדש היום - מיד עולה היכל לבנת הספיר אל היכל עצם השמים, ושניהם אל היכל נוגה, ושלתם אל היכל זכות, וארבעתם אל היכל אהבה, וחמשתם אל היכל הרצון, והששה אל היכל קדש הקדשים. ואחר שכולם נקשרים שם באחדות זה, אור הכריאה שהיא הכסא מתפשט בכל העולמות כולם כדפירשנו.

הרביעית, שהספירות, אינה משמשת ספירה אחת, אלא כל עשר ספירות יחד. הא כיצד, בינה כוללת שלש ראשונות, ותפארת כולל ששה קצוות, והמלכות, הם מנהגות יחד. בענין שדרך כלל הם שלשה ספירות אלו: בינה, תפארת, מלכות. כענין זה; כלילה - בינה תפארת במלכות, ביום כבוקר שחרית ומוסף - תפארת ומלכות בכינה, ובמנחה - בינה ומלכות בתפארת. וזה סדר ההנהגה.

החמישית, שכמו שהם שבעה היכלות - לבוש לספירות בימי חול, כך הם שבעה מדרגות מהכסא לבוש לספירות ביום שבת. וכמו שהאצילות המתלבש בהיכלות - יש להם שמות כדפירשנו לעיל בשער ה', כך יש להם שמות לשבעה מעלות האלו. ושמותם; ראשונה, שבעה אותיות שהם אהי"ה יה"ו, ולהם שבעה שמות: יהו"ה א"ל יהו"ה אלהי"ם יהו"ה יהו"ה אדנ"י, ועניינם יתרחב ביאורם בפיקודין - בחלק אלה הדברים⁵⁴ - פקודא כ"ד (זוהר יתרו דף צב ע"א).

⁵² ראה בדברי רבינו בתחלת רעיא מהימנא (כרך טו עמ' נט): 'מפני שראיתי חלק זה ספר אֶלֶה הַדְּבָרִים מרובה במצות ומועט בזוהר שלא נמצא, ראיתי לחבר אליו ספר רעיא מהימנא מפני היותו פירוש למצוות, וכשנבא לבאר טעם אל המצוות בכל פרשה ופרשה - יקל אלינו במה שקדם ביאורם בחבור הזה'. ועוד שם (עמ' נח,

ומסוד עניינים אלו, ימשכו אל התחתונים קדושת השבת, שיש בו כמה מעלות:

ראשונה, שאפילו גיהנם שוכת בו. השנית, שעם היות שכל ימות החול הנשמות בגן עדן של מעלה, והרוחות בגן עדן של מטה, והנפשות בחצר מות, - בערב שבת יהיו הנשמות אל הקבר, ומשם יטלו הנפשות לגן עדן של מטה ויטלו הרוחות^{עא}, ויתקשרו הנשמות ברוחות ונפשות, ויתעלו לגן עדן של מעלה, והרי אלו תחתונים עולים (ראה זוהר תרומה דף קלו ע"א). השלישית, שהנשמות שהם בחיים, נוספות בתוספת ממש, והתוספת הזו מלמעלה ויורד למטה, והרי אלו עליונים יורדים (שם)^{עב}. פל אלו עניינים תְּכַבְּרוּ אֶל עֲמֻקֵּי קְדוּשַׁת הַשַּׁבָּת, בזולת עוד פרטים - נבארם במקומם בע"ה, אמנם זהו מעלת קדושת השבת דרך קצרה בס"ד.

[ב]

תפלה למשה · שער י סימן יא

והנה בכל לילה היא^{עא} מחלקת שלל - חֲקוֹת^{עב} כל בחינה ובחינה, והשפע הוא בסוד העבד מטטרו"ן. ונודע שהיא סוד יונה האומרת^{עג}: 'יהיו מזונותי מרורים כזית' - דהיינו שיש בהם דין עם היותם מהזית דהיינו מהתפארת המושרש בחכמה. 'ואל יהיו מתוקים כדבש' - דהיינו

מתוקן ע"פ כתב יד): 'נשלם זוהר מפקודין ורעיא מהימנא וספר אֶלֶה הַדְּבָרִים, והוא חלק שמיני מספר אור יקר'. מובן מכל זה שכשם שראה רבינו לחבר לספר דברים את חבור רעיא מהימנא, כמו כן ראה לחבר אליו את חבור פקודין, וכרעיא מהימנא ביאר גם את הפקודין באר היטב, וכפי שציינ בכמה מקומות 'כדפירשתי בפקודין סימן.. בספר אלה הדברים', אלא שכאמור לעיל (הערה סד) לא זכינו לאורו, ואך מעט מזער שרד בידינו בזכות מפעלו של רבי אברהם אזולאי בספרו אור החמה.

^ע - ירדו.

^{עא} משם, מגן עדן של מטה, מקום מנוחתם בימי החול.

^{עב} וראה בארוכה באור יקר שם (כרך ט עמ' סב-סג), ובפירושו הסבא (כרך כא עמ' כב-כג), ובזוהר פרשת ויחי דף רכד ע"ב.

^{עג} ע"פ בראשית יד ג.

^{עד} המלכות.

^{עה} ע"פ מאמרם ז"ל (ביצה טז ע"א): מאי משמע דהאי חק לישנא דמזוני הוא - דכתיב (בראשית מז כב) וְאָכְלוּ אֶת חֶמֶס אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פְּרֻעָה. מר זוטרא אמר: מהכא (משלי ל ח) הַטְּרִיפְנִי לֶחֶם חֶקִי.

^{עי} ראה עירובין יח ע"ב: ואמר רבי ירמיה בן אלעזר, מאי דכתיב (בראשית ח יא) וַיִּהְיֶה עֲלֶיהָ יוֹת טָרֶף בְּפִיהָ, אמרה יונה לפני הקב"ה: רבונו של עולם, יהיו מזונותי מרורין כזית - ומסורין בידך, ואל יהיו מתוקין כדבש - ותלוין ביד בשר ודם. כתיב הכא טָרֶף, וכתיב התם הַטְּרִיפְנִי לֶחֶם חֶקִי.

וראה תקוני זוהר (תי' כא, דף מה ע"ב): אמרה יונה רבון עלמין תהא מזונא דיילי מסורה בידך וכו', ובדברי רבינו באור יקר (על תקוני זוהר) כרך ה עמ' קכה-קכו, רעג-רעד; כרך ב עמ' יז; כרך ו עמ' רפט.

הדינים הקדושים המתמתקין ומתבסמין 'ביד בשר ודם' דהיינו סוד עץ הדעת טוב ורע דהיינו מטטרו"ן סוד מזוני בחול, שהוא בשר ודם מצד הדינים שהרע שולט בהם והמיתה שולטת בהם לפעמים. ולכך המלכות בוחרת בשפע האצילות אפילו שיהיה בדין - משפע המלאך מטטרו"ן זווגא דחול. ולא שמטטרו"ן משפיע, אלא השכינה בחול מתלבשת במטטרו"ן ומשפיעין לה מלמעלה כשיעור המלאך הזה והנהגתו לבד, וכבר הארכתי בענין בתיקונים (כרך א מתק"ז עמ' פה-פו קצג-קצה; כרך ב עמ' קלט-קמ קנט-קס; כרך ה עמ' קכה-קכו; ועוד הרבה) ובספ"ר (שער טז פרק ד-ה-ו) ובכמה מקומות.

בענין שטרף לכיתה שהיא מחלקת ככל יום - יש בו שני עניינים; האחד, שהוא מצד העבד מטטרו"ן סוד הנהגת החול. השנית, שהשטן בא בתוך הבאים ליטול חלק מזונו. ואין הענין כך בשבת, שאין המזון מתחלק אלא מבחינת אצילות מזון רוחני דק, מסוד לָחֶם פָּנֵג, לָחֶם מְשֻׁנָּה. אמנם החיצונים אין להם חלק בו כלל, שכבר נתן להם חלקם הראוי להם מבעוד יום קודם כניסתם לנוקבא דתהומא רבא, ומזונם נכנס עמהם לתוך הכלא שהם אסורים שם. ולזה כנגד שניהם אנו אומרים בחול מזמור שמירה, דהיינו שיר למעלות, כדפירשנו בשער ט' סימן [ח']^ט. ובליל שבת אנו אומרים מזמור לדוד ה' רועי, דהיינו המזון על ידי הקב"ה, ואין בו חסרון כנודע^ט. ושאר ענייני המזמור פירשתי לעיל בשער ז' סימן י"א.

ודע, שאין כח בגשמיים לקבל השפע הזה, זולתי ישראל לבדם, שהם מבני היכל המלך ונכנסים אל סוד הדקות העליון השכינה המקודשת בקדושת שבת המקדשת ישראל בקדושתה. ולזה הם יונקים מהכסא, מסוד האצילות המתלבש בכריאה, שזהו סוד השבת כדפירשנו, ואינם צריכים אמצעיים כלל בינם לבין בוראם, אלא הם מתפרנסים^ט

וסוד השבת היא נקודה נכחיית^פ נגד כל ששת ימי החול, ולכך יתקבצו כל תיקוני החול יחד לקדושת שבת להיות לה התעוררות. ומי שטהר עצמו ועבד בששת ימי חול, נעשה תיקונו התעוררות לשבת. והיינו דכתיב (שמות כ ט) 'ששת ימים תעבוד' - במדרגת עבד, 'ועשית כל מלאכתך' - אתה מתקן 'כל' יסוד, 'מלאכתך' מלכות, שתהיה מקושטת ומזומנת לזווג השבת. והיינו סוד (ע"ז ג ע"א) 'מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת' - לפי מה 'שטרח' ותיקן בחול, 'יאכל' ויושפע לו ממקום הברכות בשבת.

^ט וז"ל שם: ונוהגין לומר שיר למעלות אשא עיני וכו', מפני שהוא מסוגל לשמירה (עיי"ש עוד בארוכה, ומסיים): ואומר קדיש לקיום השמירה וחזקה מצד ביטול הדינים.

^פ 'לא אחסר'.

^ע נראה שהחסיר כאן המעתיק כמה תיבות.

^פ מלשון נוכח.

וכן מה שמקבלים סוד כחות הנהגת החול דהיינו סוד מטטרו"ן סוד ההיכלות הנכללים זה אל זה מערכ שבת ועומדים שם כל השבת - היינו ממה שתקנו אותם בסוד 'תעבוד ועשית כל מלאכתך', והם מקבלים כח אצילות לכל ששת ימים הבאים, שהרי הנקודה האמצעית היא קדושת שבת - יש בה כנגד כל ימי החול כדפירשנו. ולזה ישראל גם כן הם מכוונים להיות שפע שבת נשפע להם, ולא יצטרכו אחר כך להתפרנס על ידי החול, כמאמר השכינה יונה כדפירשנו^{פא}. ולזה ראוי לכוון כל סוד הסעודות כדפירשו בזוהר פרשת יתרו. ולזה אנו מכוונים לומר המזמור הזה ממש, ה' רועי בשבת, לא אחסר כלל, שמתנות בשר ודם יש בהם חסרון וקליפה כנודע.

[ג]

אור יקר • חלק שיעור קומה שער ג סימן ו^{פב}

חד סְעוּדָתָא דְמִטְרוֹנִיתָא, וְחד סְעוּדָתָא דְמַלְכָא, וְחד
סְעוּדָתָא דְעֵתִיקָא קְדִישָׁא סְתִימָא דְכָל סְתִימִין.

חד סְעוּדָתָא דְמִטְרוֹנִיתָא • לכאורה נראה דהכי פירושא: סעודת הלילה היא סעודת מלכות, דהיינו ליל שבת - 'שבת דמעלי שבתא' דקאמר בפרשת תרומה סימן [ו'] (דף קלח ע"ב, אור יקר כרך ט עמ' 10-11). וחד סְעוּדָתָא דְמַלְכָא • היינו התפארת, והוא סוד כללות כל זעיר אנפין, והיא סעודת הבוקר. וחד סְעוּדָתָא דְעֵתִיקָא • היא סעודת הכתר, מצח הרצון המתגלה, והיא סעודת הערב, סעודת המנחה, שעת גילוי מצח הרצון.

אמנם לזה קשה, דבפרשת יתרו סימן [טו] פירש הרשב"י בדרך אחרת, זה לשונו: אמר ר' אלעזר לאבוי: היך סעודתי מתתקנן, אמר ליה: ליליא דשבתא כתיב והרכבתך על במותי ארץ, ביה בליליא מתברכא מטרוניתא וכולהו חקל תפוחין, ומתברכא פתוריה דבר נש, ונשמטא אתוספת, וההוא ליליא חדוותא דמטרוניתא הוי, ובעי בר נש למחדי^{פא} בחדוותא, ולמיכל סעודתא דמטרוניתא. ביומא דשבתא בסעודתא תניינא כתיב אז תתענג על ה', על ה' ודאי, בההיא שעתא אתגליא עתיקא קדישא וכולהו עלמין בחדוותא ושליומו, וחדוותא

^{פא} לעיל בסמוך להערה עו.

^{פב} אור יקר כרך כא עמ' רל - על מאמר האדרא בפ' האזינו (רפח ע"ב).

דעתיקא עבדינן וסעודתא דיליה הוא ודאי. בסעודתא תליתאה דשבתא כתיב והאכלתיך נחלת יעקב אביך, דא היא סעודתא דזעיר אנפין דהוי בשלימותא, וכולהו שתא יומי מההוא שלימו מתברכאן, עכ"ל לענייננו. וממנו מבואר היות סעודה שנית - סעודת הכתר, שעם היות שמצח הרצון מתגלה במנחה, עם כל זה כל עיקר הכתר מתגלה בשחר, תפלת הבוקר, וסעודתו - הוא סעודת הבוקר. אמנם בערב - סעודת 'זעיר אנפין דהוי בשלימותא', דהיינו שמתגלה בו מצח הרצון שמשם הוא משתלם. וכבר ביארתי שמועה זו בפרשת יתרו סימן [טו] בארוכה. לכך נראה לי לפרש, שהסדר האמתי הוא סדרן שפירש⁵⁵ בפרשת יתרו בפירוש, והכא פירש אותם כסדר האצילות ולא כסדר הסעודות. והטעם, דאפוי במחלוקת לא מפשינן⁵⁶, כל שכן דפליגא⁵⁷ ידיה אדידיה. ויותר טוב שנסבול דוחק זה, ונאמר ששנאן כדרך הספירות ולא כסדר הסעודות, וסמך על מה שכבר מבואר לחברים באריכות, ממה שנסבול דוחק עצום שחזר בו ר' שמעון מדבריו⁵⁸. בזולת דוחק גדול, שצריך להגדיל מעלת סעודת המנחה מסעודת השחר, וזה דוחק גדול. בזולת ששלוש סעודות - הם נגד שלש תפלות, ובתיקונים (לד ע"א, אור יקר תקו"ז כרך ה עמ' לא-לב) פירש בפירוש כי תפלת 'אתה קדשת' - במלכות, ותפלת 'ישמח משה' - בבינה, ותפלת 'אתה אחד' - בתפארת. והיינו סדרן של סעודות בפרשת יתרו, ומנין הבינה ושלש ראשונות הכל ענין אחד.

⁵⁵ כנודע, וראה בשיטה מקובצת (בבא מציעא דף נ ע"ב): כפי הכלל המסור בידינו דאפוי פלוגתא לא מפשינן. פד דברי הרשב"י.

⁵⁶ כוונת רבינו לאפוקי מדעת הר"ר מאיר ו' גבאי, זה לשונו בספר תולעת יעקב (סוד שלש סעודות): 'ודעת המאור הקדוש ע"ה כי סדר אלו הסעודות בדרך זה, סעודת הלילה עליה כתיב והרכבתיך על במתי ארץ - סוד הכלה שמתברכת בזאת הלילה ואז הוא עת שמחתה, על כן סעודת הלילה כנגדה. סעודת הבוקר עליה כתיב אז תתענג על ה' - סוד עתיק יומין המתגלה באותה שעה. סעודה שלישית עליה כתיב והאכלתיך נחלת יעקב אביך - סוד תפארת ישראל, ולפי שהוא שלימות הכל - משלימין בו. ומצינו למאור הקדוש ע"ה בשעת פטירתו בסדר הסעודות לשון זה (האיינו דף רפח ע"ב): אסדהנא עלי לכל אלין דהכא, דהא מן יומאי לא בטילנא אלין תלת סעודת, ובגיניהון לא איצטריכנא לתעניתא בשבתא ולא ביומי אוחרי כל שכן בשבתא. ומאן דזכי בהו זכי למיהמנותא שלימתא, חד סעודתא דמטרוניתא, וחד סעודתא דמלכא, וחד סעודתא דעתיקא קדישא סתימא דכל סתימין, עד כאן. נראה מדבריו אלה כי סעודת הבוקר למלך - סוד קו האמצעי, וסעודת המנחה - לעתיק יומין. וזה הסדר נכון יותר, מפני שבשעת המנחה מתגלה המאור העליון סוד עתיק יומין. ובסוף דבריו כתב: 'וסימן לסעודות אלו: וְקִרְאתָ לְשִׁבְתָּ עֲלֶיךָ, וְנָהַר יֵצֵא מִצֶּדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן - עדן נהר גן כסדר. סעודת הלילה - כנגד הכלה הנקראת גן נעול אֶחָתִי כֻלָּה. סעודת הבוקר - כנגד הנהר היוצא מעדן, סוד תפארת ישראל, שהוא שבת היום. סעודת המנחה - כנגד העדן העליון' עד כאן לשונו.

הערות נוסח

- ¹ למעט שני כתבי יד בודדים, לא נמצאת מלה זו בכל כתבי היד של הזוהר הנודעים היום.
- ² בכת"י: באומרו. ונדצ"ל כפנים, בכ'.
- ³ ע"פ אור החמה. ובכת"י: להשפיעו.
- ⁴ בכל כתה"י של הזוהר: על פתורא (למעט ג').
- ⁵ בכת"י: שפי', ובנדפס נפתח בטעות: שפירשתי.
- ⁶ בכת"י: ויצאו וראו.
- ⁷ בכת"י: בהאי. תוקן ע"פ נוסח רבינו בפירושו וכן בכל כתה"י של הזוהר (למעט ג').
- ⁸ בכת"י: וא"ת.
- ⁹ בכת"י: ועל דא בעי. הוגה ע"פ נוסח רבינו בפירושו וכן בכל כתה"י של הזוהר (למעט ג').
- ¹⁰ בכל כתה"י של הזוהר: לעילא (למעט ד').
- ¹¹ נוסח זה ('כל') מופיע רק בכ"י אחד של הזוהר, בשאר כתבי היד: בכל (או: לכל).
- ¹² בכל כתה"י של הזוהר: לעילא (למעט ג').
- ¹³ בכת"י (וכן להלן): במותי. במקרא הוא קרי וכתוב, ולפי שהספרדים קורין אותו בקמץ קטן שהוא כחול"ם, הורגלו לכתבו מלא ו'.
- ¹⁴ בכת"י: תניינא. אך בכל כתה"י של הזוהר 'אחרא' (ובכ"י אחד 'תניינא אחרא').
- ¹⁵ בכת"י איפכא: סעודתי תלתא, ותוקן ע"פ אוה"ח.
- ¹⁶ בכת"י: גביהן. וט"ס.
- ¹⁷ בכל כתה"י של הזוהר ליתא (למעט ב').
- ¹⁸ בכת"י: מדרגא, וט"ס.
- ¹⁹ בכל כתה"י של הזוהר: דאשתכח (למעט ג').
- ²⁰ בכל כתה"י של הזוהר ליתא (למעט ג').
- ²¹ בכת"י: כאומ'.
- ²² בכת"י: דמלכא, וט"ס.
- ²³ תיבה זו הושלמה ע"פ אוה"ח.
- ²⁴ ע"פ אוה"ח, בכת"י: עתיקא.
- ²⁵ בכמה כת"י של הזוהר: בההיא (וכן העתיק רבינו בשיעור קומה, ראה ליקוט ג').
- ²⁶ ע"פ אוה"ח, ובכת"י: ולא בשאר, וליתא לתיבת עמין.
- ²⁷ בכל כתה"י של הזוהר ליתא (למעט כ"י אחד).
- ²⁸ בכל כתה"י של הזוהר נוסף: דמלכא (למעט כ"י אחד).
- ²⁹ בכמה כת"י של הזוהר ליתא.
- ³⁰ בכת"י: מהכתר, והמעתיק הפך הסדר בטעות.
- ³¹ ע"פ אוה"ח. ובכת"י: בשנים.
- ³² בכת"י נוספה כאן תיבת: וכו'.
- ³³ תיבה זו נוספה באוה"ח.
- ³⁴ כ"ה בפירוש (ובכ"י אחד של הזוהר ובדפוסים). אך בכת"י (וברוב ככל כתה"י של הזוהר): בהאי. וכן גרסו בכמה כת"י של הזוהר בהקטעים הבאים.
- ³⁵ בכת"י: שלטין, וט"ס.
- ³⁶ בכמה כת"י של הזוהר: שאר.
- ³⁷ בכל כתה"י של הזוהר (למעט ג'): כד מטא עדן צלותא.
- ³⁸ בכל כתה"י של הזוהר (למעט ג'): גלי.

- 39 בכל כתה"י של הזוהר: וההוא. (או: וההיא).
- 40 בכל כתה"י של הזוהר (למעט ב'): ברצון. (או: ברעוא).
- 41 בכת"י (וכן בכמה כת"י של הזוהר): נשמתי דאטמר.
- 42 בכת"י: בחדוא.
- 43 בכל כתה"י של הזוהר: דא (למעט כ"י אחד שגורס 'חד' כנוסחת רבינו, ועוד ב' שנוסחם משובש).
- 44 בכל כתה"י של הזוהר: קדישי. (למעט ג' שנוסחם משובש: קדושה, קדושי).
- 45 ע"פ אוה"ח, ובכת"י: שבת.
- 46 ע"פ אוה"ח, ובכת"י: כפשטו.
- 47 בכמה כת"י של הזוהר: כקבלי. (או: לקבל).
- 48 בכת"י: שבתא.
- 49 בכת"י: גלה.
- 50 כ"ה במקרא, אך בכת"י: ולשנים.
- 51 בכת"י: בששה.
- 52 בכת"י: עולות.
- 53 בכת"י: מתפשטות.
- 54 בכת"י (וכן בכמה כת"י של הזוהר): ליחדי.
- 55 בכת"י בטעות: שפירשתי.

